

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

Julen 1973

Bryt
rökvan
RHL

Björnson

Det här är en identitetsbricka för pacemakerbärare

*Det är ett exempel på initiativ från
Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka*

Nära 1 000 brickor har utdelats fram till augusti i år. Brickorna utdelas gratis till pacemakeropererade.

Presentation av förbundets övriga aktiviteter 1973

RES MED RHL UTOMLANDS

RHL började 1972 med rekreationsresor till Sunny Beach i Bulgarien. Våren 1973 startade RHL:s andra resa till Bulgarien. Denna utföll liksom den första resan till belåtenhet och blev en lyckad resa för det 50-tal medlemmar som deltog. RHL planerar därför ytterligare resor för nästa år.

På vårkanten 1973 utgav RHL en identitetsbricka för hjärtsjuka. RHL har genom detta initiativ tillmötesgått ett uttalat önskemål från hjärtsjuka att få sin egen identitetsbricka. Brickan tillhandahålles till ett självkostnadspris av 2:50. Gravyr av brickan kostar 14:—; porto- och expeditionsavgifter uppgår till 1:50.

HJÄRTBRICKOR

NYA KURSER

Under hösten 1973 genomfördes ett 25-tal veckoslutskurser och konferenser i socialpolitiska- och organisationsfrågor samt ett antal anpassningskurser för hjärtsjuka.

Luftrenare, hushållsmaskiner samt andra tekniska hjälpmedel har under året utdelats i stort antal till hjärtsjuka, astmasjuka och andra lungsjuka till ett värde av ca 70 000:—.

LUFTRENARE, HUSHÅLLSMASKINER MM

KONVALESCENT- HEMMEN FULLBELAGDA

Förbundet har fyra konvalescenthem: Björkefors i Värmlands län, Åsen i Kristianstads län, Svanholmen i Malmöhus län och Långasjön i Blekinge län. Våra konvalescenthem har under året haft en 100 % beläggning. Till driften av hemmen har RHL bidragit med stora belopp.

Status har mer och mer satsat på artiklar och reportage om miljöfrågor — i vid bemärkelse. Dessutom socialmedicin, handikappfrågor och litterära bi- drag. Prenumerationspriset är lågt.

TIDNINGEN HETER STATUS

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

BOX 3196

103 63 STOCKHOLM

TEL 08/23 15 30

Status

nr 10 • 1973

Ansvarig utgivare: ALBERT FREDIN

Redaktör: ERIK RANSEMAR

Tidskrift för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

David Bagares Gata 3, Box 3196,

103 63 Stockholm

Postgiro 95 00 11 - 7

Tel 08/23 15 30

Prenumerationspris:

Helår 20:—, halvår 11:—

Kontrollmärke
lagligen skyddat

innehåll

Gunnar Nilsson: Nessebar — svarta havets smaragd	5
Victor Steffen: Turné	8
Victor Steffen: Bildsköne Bengtsson och Paradiset	10
Elsie-Britt Stenqvist: Övärld, teckning	11
Sture Wahlström: Tidningar fanns långt före boktryckarkonsten	12
Elsie-Britt Stenqvist: Tillbaka, teckning	15
Halvdan Renling: Juldagsmorgon i Gamla stan	16
Petes filosofiska flickor	18
Årets konstnär: Elsie-Britt Stenqvist	19
Ove Nord: Diskussion med konsekvenser	20
Elsie-Britt Stenqvist: Kryssarklubben, teckning	22
Gunnar Nilsson: Benny	23
Torsten Söderling: Arvodet var en riksdaler	24
Julbildkryss	26
Kicki-Lena — en taxfröken berättar om sitt liv med husse	27
Årets match, ritad av Ulf 7 år	28
Sven O. Bergqvist: Utflykten	29
Erik Ransemar: Igors hus	31
Margit Geijer: Kärlekens trappa	33
Georg Stenmark: Dakar	34
OMSLAG: Sven Björnson	
Teckningar sid 5 och 7: Hanna Arvidsson	

Ett år

går fort och åter står vi inför ett nytt år. Den här tidskriften har kommit ut under 36 år. Vi är en av de få jultidningar som håller fast vid ett gammalt stort format. Vi tycker det är skönt. Det ger oss möjlighet ge mycket läsning på 36 sidor. Det ger oss möjlighet ge stora vackra teckningar. Vi hoppas också att det skall betyda att ni vill komma igen som läsare även ett annat år — om inte det ekonomiska klimatet blir så hårt under 1974 att vi tvingas lägga ned utgivningen av julnumret.

En god jul och ett gott nytt år 1974 önskar vi från Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka och från tidskriften Status.

ERIK RANSEMAR

Nessebar — nationellt monument i Bulgarien — staden där trakerna en gång levde och verkade.

GUNNAR NILSSON

Nessebar — svarta havets smaragd

Genom en särskild förordning har Socialistiska Republiken Bulgariens ministerråd, d v s regering, förklarat staden Nessebar vid Svarta Havet som nationellt monument. Hela staden skall restaureras, och med mindre undantag skall den återställas i det skick den befann sig vid jordbävningen 1842. Gunnar Nilsson har besökt staden, som med rätta kan anses vara Svarta Havets Smaragd.

Språket är nyckeln till historien; tolkningen av hieroglyferna, av kilskriften, av den persiska skriften har lett historikerna och arkeologerna in på nya vägar, som öppnat perspektiv med avseende på mänsklighe-

tens historia och ökat vår kunskap om det förflutna. I hela mänsklighetens historia finns det många folk, som sägenomspunna och bekanta för sin dådkraft sjunkit i glömska utan att lämna efter sig några spår av skriftliga doku-

ment. Ett sådant folk är trakerna, som omkring år 1500 före Kristus besatt det land, som numera är de sydslaviska bulgarernas hemvist och egendomsland.

Trakerna överlevde inte den inva-

Deltagarna i RHL:s andra rekreationsresa till Bulgarien våren 1973 gjorde en dagsutflykt till Nessebar. Nils Lingvall från Visby och Allan Dunmar (första resp. andra från vänster) tillhörde de många som besökte Nessebar.

sion av doriska greker, som år 510 f. Kr. med sådan kraft vällde in från Kalchedon, Megara och Bysans. Folket assimilerades och endast några få ortnamn är bevarade, vilka påminner om det försvunna folkets tungomål.

STADEN VÄXTE I RIKEDOM

Trakerna var ett åkerbrukande folk, bönder, som relativt bekymmersamt hade levt av jordens bördighet och havets givmildhet. De hade ändock en högt stående andlig och materiell kultur, och med intresse kan forskarna notera att de, såsom de med pietet begravt sina döda, också hade ägt tron på ett liv hinsides graven.

Grekerna var hantverkare och sjöfarare, köpmän, vilka färdades över haven och genom handeln flerfaldigade sina genom hårt arbete vunna rikedomar. Under den grekiska tiden växte staden i rikedom. Grekernas byggnation i Nessebar följer ett mönster, som är känt från andra kolonier. Omkring

ett Akropolis, en borgklippa, växte staden småningom upp. Genom grekernas ankomst förlorade staden förbindelsen med sitt uppland och blev en av de yttersta utposterna i den omfattande grekiska kolonisationen.

NY BLOMSTRINGSTID I SLUTET AV 1800-TALET

Fram till slutet av sjätte århundradet efter Kristus genomlevde statsstaten Nessebar de grekiska statsstaternas storhet och fall, det romerska imperiets uppkomst och undergång och det bysantinska kejsardömet's första glanstid. År 681 trängde de sydslaviska bulgarerna in över Balkanbergen och erövrade det land, som sedan dess varit dessa stammars hemvist. Den bulgariska tsaren Krum (803—804) satte slutligen in all kraft för att år 812 erövra Messembria (Nessebar) och införlivade allt land mellan Balkanbergen och Aegeiska Havet med sitt rike; därmed upphörde Messembria att tjäna

det bysantinska kejsardömet som stödjepunkt, och efter ottomanernas erövring av Konstantinopel år 1453 satte turkarnas framträngande på Balkan ett slut för stadens blomstring under den bulgariska självständighetstiden. Staden förföll, och först efter Bulgariens befrielse från det turskiska oket år 1878 började en ny blomstringstid. Det råder emellertid inga tvivel om att det är först nu, under folkrepubliken, som man på allvar börjat återuppbygga och restaurera den forna staden Messembria såsom den tedde sig före jordbävningen på 1840-talet.

SEX METERS KULTURSKIKT

Den åttahundra meter långa och trehundra meter breda halvön, som genom en smal landremsa är förbunden med fastlandet är numera föremål för omfattande utgrävningar. Det från trakisk tid stammande kulturbärande jordskiktet är på sina ställen inte mindre än sex meter djupt och stor

möda läggs ner på att i detalj planlägga stadens utsträckning under olika perioder. Under den bulgariska blomstringsperioden uppfördes ett fyrtiotal kyrkor, vilkas ruiner vittnar om inbyggarnas och det omgivande landskaps rikedom.

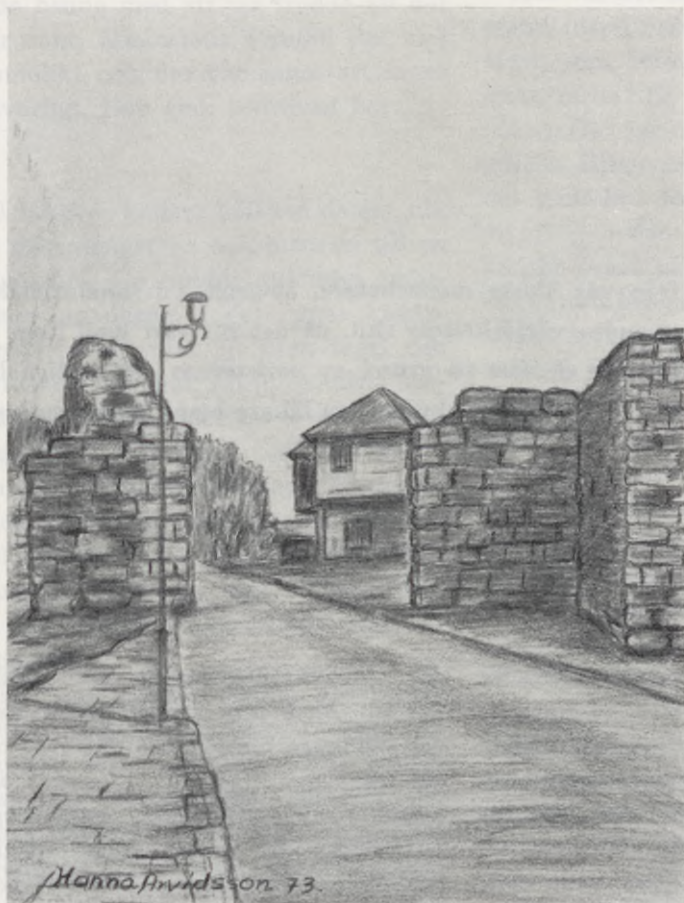
I de olika kulturskikten, även de trakiska, påträffas olika keramikföremål. Fynden från den trakiska tiden

fynd såväl från trakisk som från grekisk tid kommit i dagen. I de rikaste gravarna har man återfunnit guld- och silversmycken, brons- och tennföremål och olika föremål av keramik.

De återfunna konstskatterna omfattar även skulpturer från grekisk tid och hör liksom de rika fynden av guld- föremål till såväl grekisk som romersk tid.

ande ekonomisk blomstring och en strävan att återge landet dess historiska skatter. Bulgarna söker i sitt förflutna rötterna till sin framtid. Om folkets strävsamhet vittnar utan tvivel den idoghet som Messembrias nutida inbyggare ådagalägger när de ägnar tom sin fritid åt att resa staden ur dess förstörelse.

Foto: Gunnar Nilsson

har gråsvart färgton och är smyckade med den från bronsåldern typiska ornamenteringen, som kännetecknar de föremål, som återfunnits vid trakiska boplatser i stadens uppland.

Med avseende på stadens tidigaste arkitektur vet man ännu föga. Däremot vet man genom avbildning av grekiska städer och hus så mycket mer om hur den grekiska bebyggelsen måste ha sett ut med sina inhägnade gårdar och träsocklar. Husen, förmodligen uppförda av obränt tegel, uppbar ett tegelbetäckt trätak och var försedda med källare. Mot gården vette öppna, fyrkantiga fönster, som tjänade som luftintag.

Den staden omgivande muren växte upp så småningom. Först anlades skyddande murar mot havet för att slutligen omsluta bebyggelsen i sin helhet.

Under utgrävningarna av gravarna inom stadens område har betydande

NU BYGGER MAN UPP

Den rika blomstringen under den första bulgariska tiden präglas av en lysande prakt i de uppförda kyrkorna, vilka till antalet uppgår till ett fyrtiotal. Höjdpunkten i denna utveckling inträffade under den bulgariske tsaren Ivan Alexanders regering (1331—1371).

Det närmaste målet för stadens restaurering är en omfattande kartläggning och inventering av bebyggelsen vid tiden för den jordbävning, som förstörde staden. De skadade husen återuppförs enligt den gamla stadsplanen. Varje hus återuppförs enligt äldre sydslavisk byggnadsstil med bottenvåning av sten, som tidigare tjänade som stall och en övervåning av trä, där människorna bodde.

Den bulgariska folkrepubliken genomför detta under en period av sin utveckling, som präglas av en begyn-

Följ med RHL till Bulgarien!

Det här reportaget är gjort under den rekreativresa RHL anordnade 1973 till Sunny Beach vid Svarta Havet i Bulgarien. RHL anordnar en sådan resa även 1974 — om det finns intresse. Resan 1973 kostade 700:— för 14 dagar. Sjuksköterska medföljer. Jetflyg från Arlanda. Anslutningsreskostnader svarar RHL för utom 100:— som resenären själv betalar. Reso är arrangör. Reseledare medföljer. I Status marsnummer följer anmälningskupong och närmare uppgifter.

VICTOR STEFFEN

Turné

Vi är glada över att kunna publicera ytterligare minnesbilder från vår äldste medarbetare, 80-årige f d sanatorieläkaren Victor Steffen. Denna gång för han oss till tiden strax efter andra världskrigets slut, då det till vårt land kom en skara människor som hade insjuknat i tuberkulos. Tuberkulosen hade de fått på grund av nazisternas omänskliga behandling av alla som sändes till fångläger och koncentrationsläger. Victor Steffen skulle vara läkare bland dem som hade lyckats överleva och komma till Sverige.

Det var tågombyte vid en trist station i mellansverige. Jag kom bärande på min fiollåda då tristessen plötsligt skingrades av Evert Taube. Han hör till dessa människor som har förmågan att skingra dystrehet. Skall du på turné, sa Evert.

Men nu var jag kommenderad till att ta hand om flyktingsjukhuset i Sigtuna. Där vårdades trehundra flickor, flyktingar från de tyska krigslägren. Auschwitz och Bergen Belsen var bekanta namn bland dem. När de kom hit för ett par månader sedan var de utmärklade och måste mestadels bäras till sina sängar. Det var endast undantagsvis som någon gjorde motstånd och ropade Ich kan gehen, ich kan gehen (jag kan gå). Frälsningsarmén hjälpte till och dess soldater lyfte de lätta bördorna. Ett tjugotal olika nationer var representerade. På en svart tavla i en av de skolsalar som omgjorts till sjukhus hade man skrivit på omkring fjorton olika språk en sats. Jag tillfogade översättningen till svenska: Gott Nytt År!

De hade nummer tatuerade med blått på armarna. När de inte kunde äta upp sina smörgåsar gömde de dem under kudden och vaktade så att ing-

en skulle stjäla dem, en vana från lägertiden.

När jag kom hade de redan vårdats där i två månader och hade hunnit att äta opp sej till normal vikt och utseende. De var ditsända på grund av lungtuberkulos. Sjukdomen hade uppkommit genom svält och umbäranden i lägret. Därför visade de i allmänhet goda läkningstendenser när de kom under gynnsamma förhållanden. Humöret var gott. Deras psyke hade tagit förvånansvärt liten skada av de vedervändigheter de genomgått. När en grupp skulle flyttas från ett sjukhus till ett annat grät de alla bittert och högljutt. När de kommit halvvägs slog stämningen om och de började skratta och sjunga. Den svenske chauffören var förvånad och såg frågande ut. Ausgeweint! (Färdiggråtet), ropade de. Ja, de hade en god förmåga att kunna gråta färdigt.

Den slottsliknande byggnaden var egentligen till för att tjänstgöra som gästhem och undervisningsanstalt och jag fick intrycket att dess användning som sjukhus, eller hem för flyktingar, av de styrande betraktades som ett vanhelgande. Jag har besökt stället flera år senare då en samling läkare

och präster diskuterade Kinsey-rapporten. Men hur mycket naturligare och riktigare föreföll det mig inte när salarna var fulla med kvinnor i alla åldrar, unga glada flickor, gamla sorgsna kvinnor. De flesta höll på att tillfriskna. En och annan hade en utvecklad lungtbc som inte kunde påverkas av vården. En av dessa gamla kvinnor sa till mej: Om jag hade varit ung och vacker hade doktorn nog kunnat bota mej. Hon hade fel. Men rätt ändå med sin anmärkning. Jag skulle ha ägnat mer uppmärksamhet, mer omsorg, om dem som var fula och gamla och svårt sjuka, än om de unga som var på väg att bli friska. Hon gjorde mej en större tjänst än de andra, hon gav mej en tankeställare.

Vad som rörde sig i deras psyke var inte lätt att veta. En av läkarna prövade den enligt den då tämligen nyuppfunna Rohrsachmetoden.

En lärarinna undervisade dem i svenska. Hon tillhörde den gamla skolan. En dag besökte hon mig med bekymrad uppsyn och uppmanade mej att beivra de skandalösa rykten som kommit i omlopp. Händelsen inträffade innan jag kom dit. Då fanns det en glad och vänlig läkare som underhöll pa-

tienterna med sång till gitarr. En kvinna som låg på isoleringsrum tillkallade honom och sa: Jag behöver en karl. Den vänlige doktorn skickade dit en frälsningssoldat. Kvinnan sa: Dra ner rullgardinen. När han gjort det sa hon: Kyss mej. Men han menade att det inte passade sej när hon låg på sjukhuset. Vänta tills ni blir kryare, så kan vi gå ut i skogen, sa han. Ryktet hade inte mer att förtälja. Den gamla lärarinnan trodde att det var en historia. Jag tröstade henne med att jag trodde att det var sant, åtminstone föreföll det mej sannolikt och det var inget att ta så allvarligt. Hon gick bedrövad bort.

I borgens källare höll två damer till, en operasångerska och hustrun till en operachef. De bredde tvåusen smörgåsar om dagen. I det öppna källarfönstret kom ofta en liten fågel och kvittrade för dem. En av läkarna spelade fiol. Dessa skickliga musiker upp-togo mig i sin krets fast jag var en ganska medelmåttig amatör. Vi anordnade underhållningar då och då. Enkelmodigt, tyckte en mera pretentiös musikdirektör, om våra violinduetter. Vi hade roligt och vårt auditorium var tacksamt.

Det kom också musiker utifrån, en romansångare, en violinist, en operasångare. Han framförde Evert Taubes visa om kanariefågeln som blev en sparv när han badat. Han läste också Frödings dikt Alladin. Och han kunde ge ett dramatiskt uttryck åt skaldens sorg när inspirationen försvann. För-tvivlan.

Det erotiska klimatet var överhettat. Spenshults sanatorium (jubileums) var till att börja med avsett endast för män. Men det visade sig svårt att hålla ordning på denna ensidiga besättning. Först när man öppnat plats även för kvinnliga patienter blev tillståndet normalt och männen mera lätthanterliga. Här var nu i detta flyktingsjukhus det onaturliga förhållandet att trehundra kvinnor sammanförts. Det gick förvånansvärt bra. I en sal beklagade man sig över att en kvinna tog sig för att lägga sig i de andras sängar. De var upprörda. Jag ordinerade enskilt rum. Hon vägrade. Tag en vaktmästare till hjälp! Efter en stund ringde syster att jag måste komma dit. Tre vaktmästare och två systrar förmådde inte flytta på denna kvinna som klamrade sig fast vid sängen. Låt henne vara! Jag talade

med henne. Vi har försökt hjälpa er på alla sätt, att komma bort från lägret, att få sjukhusvård och god föda och vi har varit vänliga mot er eller har vi inte det? Jo, det tyckte hon. Skulle ni då inte kunna göra oss en liten tjänst tillbaka och foga er i en förflyttning som skulle innebära en förbättring för er och era kamrater. Nästa dag sa hon: Jag kan flytta.

Hur var det då med det politiska klimatet bland dessa som varit plågade i läger, som befunnit sig i närheten av gasugnarna? En av läkarna sades vara nazist. Det var många här i landet som gillade Hitler och nazismen, så länge det gick bra för dem, men som när motgången kom föll ifrån. Ja det var kanske också på grund av att nazistiska partiets brottslighet kom idagen. Jag kunde inte finna att mina vänner och bekanta förändrade karaktär för att man satte stämpeln nazist på dem. Själv hade jag lyckan att prenumerera på Segerstedts Handelstidning som var ett av de ledande organen i kampen mot nazismen. Den här doktorn var nazist fast kriget var förlorat och krigsförbrytardomstolarna i full gång. För övrigt en sympatisk man, omtyckt av sina patienter, intresserad för musik och konst.

Jag undvek politiska diskussioner, min uppgift var att vårda om trivseln på sjukhuset.

Vid ett tillfälle hade vi en liten festlighet. Det var vi som hade musiken som förenade band och det var husmor och sköterskor och annan personal. Med var också en polska, akademiker, som tjänstgjorde som kurator. Hon blev upphetsad och ropade: Det skulle vara en njutning för mej att få behandla tyskarna så som de behandlade oss! Jag invände: Om ni vill att vi skall anse er bättre än tyskarna så måste ni uppföra er bättre. Någon sa: det är lätt för dej att säga som inte blivit utsatt för dem. Jo, men att jag har lättare att komma på en sanning kan inte vara ett hinder för mej att uttala den.

Efter ett par månader lämnade jag det förtrollade slottet med dess egenartade och främmande värld. Jag gick med fiollådan i hand på bussar och järnvägståg berikad med nya erfarenheter.

Turnén var slut. ■

Så här såg nummer 5 ut

Status kostar inte mer än 20 kronor per år, vari också julnumret ingår. Det är få tidskrifter i det här landet som är så billiga och som samtidigt innehåller så mycket värdefull läsning.

Status satsar på artiklar och debattinlägg omkring miljön (miljö sett i stort), sociala problem och handikappades situation. I varje nummer finns en novell. Vi kallar den för dokumentnovell därför att vi vill publicera noveller som dokumenterar dagens verklighet.

Status planerar mer intervjuer och reportage under 1974 — så långt ekonomin tillåter. Med fler prenumeranter — och varje förbundsmedlem bör prenumerera på Status — kan Status bli bättre.

Till Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka
Box 3196
103 63 STOCKHOLM 3

Jag prenumererar på Status
för år 1974

Namn .....

Bostad .....

Postadress .....

VICTOR STEFFEN

Bildsköne Bengtsson och Paradiset

Bildsköne Bengtsson var en tjuv som vid sina raider satte svenska folkets fantasi i rörelse.

Jag satte kanoten i sjön i en vik av Getterön. Min hustru och min syster vinkade farväl från stranden. De återvände till vardagen och jag gav mig äventyret i våld. En sista tanke på ett prov som skulle gjorts schasades bort som en fluga som surrar kring näsan. Doften av saltvatten och tång, paddelns mjuka simtag, porlandet kring fören, måsarnas sträva hobojoj, allt ingav mig en känsla av lycka. Jag kände en djupare förståelse för den gamla fiskaren som låg på sanatoriet uppe i skogsbygden och suckade: De är inget ja saknar så ryselit som mägarna (måsarna).

Solen sken men småningom lockade högtrycket fram dimman. Den kom flykande som en tunn slöja som sakta tätnade så att jag inte såg annat än vatten och dimma. Det accentuerade ytterligare känslan av att vara ensam med Gud.

Dimman lyfte efter en stund och jag kunde ägna mig åt njutningen att känna musklernas arbete, ett nöje som kunde avbrytas närhelst det tenderade att snudda vid olust.

När jag några timmar nalkades Bua mötte jag en fiskare i sin eka. Jag frågade efter lämplig hamn. När hans smak inte överensstämde med min vände jag om och kom förbi honom igen. En misstänkt manöver.

På den yttersta udden på Buahalvön fann jag en lämplig hamn. Här ligger klippan bar och kusten är sönderskuren i småvikar och badkar. Jag reste mitt tält i en skreva. Där låg en död tärna och jag kallade stället för tärnans vik. Jag halkade i den slippiga tången och smutsade ner byxor-

na. Innan jag gick till vila blåste jag på flöjten en aftonpsalm över vattnet. Det föreföll mig egendomligt att på detta ensliga ställe få se ett och annat huvud sticka upp bakom klipporna och snabbt åter försvinna. Småpojkar som leker och fantiserar tänkte jag.

Följande dag gick jag den ett par kilometer långa vägen till Bua fiskeläge för att proviantera. Jag var orakad, klädd i pyjamasbyxor, mina andra var ju nersmetade efter fallet. Mitt uppträdande tycktes väcka uppseende. De mötande såg på mig med misstänksamma och skygga blickar. Medan jag handlade ringde man i telefon. Jag fäste mig inte vid det. En främling i något egenartad klädsel kunde väl vara sensation nog i det avlägset belägna fiskeläget.

Jag hade förtöjt kanoten vid en brygga. Där låg också kadavret av en säl fastbundet. Ett par uniformerade tullmän kom fram till mig och frågade: Vem är ni? Varför vill ni veta det? Jo, folket här tror att ni är Bildsköne Bengtsson. Jag talade om vem jag var. Ja visst, sa en av tullarna, jag har haft en bror som legat på sanatoriet och nu känner jag igen doktorn.

Jag tänkte att Bildsköne Bengtsson nog skulle ha kommit i bil och sett ut som en doktor. Han hade säkert inte kommit i kanot och sett ut som en slusk.

Följande dag strövade jag ikring bland klipporna, badade, plockade blodriskor i en ung tallskog, låg och studerade djurlivet i pölarna bland doftande pors. Det var spännande att se sländornas lekar. Han och hon letade reda på varandra och kopplades samman till något som såg ut som bilden av ett hjärta. När parningen var fullbordad satte de sig på ett strå i

vattnet och hon sänkte sig ned under ytan och lade sina ägg på stälken. Det hände sig vid ett tillfälle att ett av dammens odjur, en stor dykare, grep honan och försvann med rovet i djupet, under det att han skräckslagen flydde från slagplatsen. En tragedi. Det var alltså inget riktigt paradiset. Nej, mig fattades också något högst väsenligt — kvinnan.

Men hon kom. Jag mötte henne i Bua. Hon kom gående på landsvägen med svaj i kjolen. De mötande var även nu intresserade, men deras ögon lyste av vänlighet. Inga nyfikna huvud stack upp när vi badade i det kristallklara vattnet, när jag spelade aftonpsalmen, när vi slöt tältörrarna, när vi kom tältets väggar att vidga sig, taket att höja sig, när vi förvandlade tältet till en katedral där vi ägnade vår dyrkan åt kärlekens och livsglädjens Gud.

Nästa dag dansade vi på klipporna, plockade riskor till middag, studerade sländornas lekar. Ingen tragedi den gången. Porsens doft eller vad det nu var, kärleksörtens sallad, himlavalvets höghet och lyskraft, all naturens under kom oss att ytterligare ägna oss åt dyrkan av samma vänliga Gud. Och vi mottog med glädje hans välsignelse.

Vi satte ut kanoten, den lyste rött mot det blåa vattnet, måsarna uppmuntrade oss med tillrop. Vi gick i land på en öde strand. Var det nu var, om det var en klippö, vitmenad av sjöfågel, ja, så förvandlade vi den till en lycksalighetens ö.

Kan någon tro att det är hon som ligger i en askurna under en gravsten. Nej, den gode, milde, livsvänlige Guden har säkert gjort henne odödlig. ■

ÖVÄRLD

TECKNING AV ELSIE-BRITT STENQVIST

Tidningar fanns långt före boktryckarkonsten

I dag är tidningspressarnas kapacitet närmast fantastisk — men redan år 1914 kunde faktiskt firma König & Bauers sex rullars rotationspress trycka 200 000 åttasidiga tidningar i timman. Vägen dit går från årtusendena före Kristi födelse. Världens äldsta tidning utkom i Peking och hette Tsing Pao.

Världens äldsta tidning, Tsing Pao (Kejsrerliga meddelanden), utkom i Peking redan omkring ett årtusende före Kristi födelse. Den trycktes med hjälp av trätavlor, i vilka texten skars ut för hand. Metoden var dock inte känd för romarna när Julius Caesar började utge Europas första tidningar, Acta diurna urbis (Roms dagliga nyheter) och Acta populi (Folkets nyheter). Den förstnämnda var det seriösa nyhetsorganet, närmast avsedd att förhärliga diktatorns göranden och låtanden. Den senare var mera sensationsbetonad med notiser om kapplöpningar, mode- och familjenytt (inte minst skilsmässoskandaler), rättsreferat m m. De skrevs på papyrus och distribuerades till särskilt privilegierade abonnenter, såldes i lösnummer på Roms gator och spreds med kurirer till landsorten. Innehållet redigerades i notisform med överskrifterna präntade i röd färg (ruber), varav vi fått vårt

”rubrik”. Idén med de röda rubrikerna övertog romarna från egypterna, vilka mycket tidigt använde dylika på sina papyrusrullar.

Det romerska riket hade blivit oerhört stort, och det var sammansatt av en mängd olika länder och folk; det sträckte sig från Englands södra kust och långt ned i Afrika, från Svarta havet till Gibraltar. En romersk medborgare ville ha reda på vad som försiggick i riket, och man hade tidigt skapat olika metoder att meddela sig på. Det fanns först och främst sk ”stationes”, där människor möttes på bestämda tider varje dag, läste upp brev som de fått från släktingar och vänner ute i provinserna, eller berättade vad de själva upplevt. Dessa meddelanden spreds förvånansvärt snabbt i Rom samt skickades vidare per brev till förbindelser i olika provinser. Dessa sta-

tioner var belägna på torg, i vissa gat hörn (där även manuskriptförsäljare stod), i badhusen och hos barberarna. Vidare fanns det offentliga utropare, som med en fackelbärare framför sig gick runt staden och läste upp kungörelser. I många av söderns städer kan man ännu se minnesmärken efter speciella ”nyhetsstationer”. Vidare har man funnit lämningar efter meddelanden på husväggar, sk ”album”. På en vitkalkad bakgrund målade man med bokstäver i gulockra kungörelser om förrymda slavar, om arrende av jord, bostäder att hyra osv. Husägarna hyrde ut nyhetsplatserna på samma sätt som man i våra dagar hyr ut plats för skyltskåp och andra reklamannonser.

Acta diurna började så vitt man vet utkomma år 59 f Kr, Acta populi något senare. En ansedd romersk medborgare utsågs att vara huvudredaktör, ämbetsmän ute i provinserna fick be-

N:o 1. 1830. AFTONBLADET. STOCKHOLM, den 6 December. Måndagen. Price i Stockholm för halv år 5 Rdr, halft år 5 Rdr, 3 månader 3 Rdr 25 ö. Banka. Prenumerant och utdelning i Stockholm tilldelas till utdelningen. ... TESTAMENTER. PRIVILEGIUM EXCLUSIVUM. BOKTOMMA DOKUMENTER. LAGPART. KALLELSE I. ARF LEDIGT. ÖMYNDIG FÖRKÄRDE. DIVERSE KUNGÖRELSE. KALLELSE I BORGENÄREN.

Aftonbladets första nummer.

我 盛 翁 吾 精 夥 豐 書
 朝 行 王 禾 於 築 庚 彝
 乾 于 畢 張 鑒 清 申 彝
 嘉 時 阮 叔 別 儀 兵 器
 以 其 久 未 金 閣 燹 閣
 來 攷 爲 解 石 以 燹 閣
 歐 訂 藝 元 器 皮 燹 閣
 趙 精 林 博 物 藏 於 燹 閣
 之 核 推 雅 搜 之 火 而 燹 閣
 學 者 重 嗜 古 咸 咸 燹 閣

Kinesisk skrift. Vilka underbart vackra brev och trycksaker har inte åstadkommit med dessa uråldriga tecken!

fallning att till honom insända meddelanden om allt av intresse, och redaktören erhöll även rätt att hämta underrettelser från de offentliga kontoren, från senaten och det kejsarliga hovet. Dessutom hade han kunskapare på olika håll i Rom och närliggande orter.

Man kan tänka sig att redaktionen sett ut på ungefär följande sätt. Vid ett hästskoformat bord satt något tiotal skrivare eller flera och framför dem tronade redaktören, som sedan tidigt på morgonen samlat sina manuskript, sitt "stoff", och nu dikterade för skrivarna. Dessa skrev först en "kladd" med vad man kallade "tironsk skrift", som var den tidens stenografi. Det har påståtts att de kunde skriva lika snabbt som våra nutida stenografer, men där-om vet man ingenting med absolut säkerhet.

Vid första renskrivningen fick man fram endast 10—20 exemplar av tidningen. Skrivarna skyndade därefter hem till sina hus, där andra skrivare flerfaldiga upplagan. Utgår man ifrån att ett hundratal skrivare medverkade, så bör några hundratal exemplar ha kunnat distribueras på relativt kort tid. Härtill kommer den omständigheten att manuskripthandlarna, den tidens bokhandlare, tillhandlade sig rätten att kopiera tidningen, helt eller delvis, och sälja kopiorna.

Allt talar sålunda för att upplagan kunde komma upp i åtskilliga tusen exemplar.

Även till orter på relativt stort avstånd från Rom nådde tidningen förvånande snabbt, beroende på de goda väg- och postförbindelserna.

Överallt väntade man på "bladet" med största spänning, och då skalden

Ovidius förvisats till trakterna kring Svarta havet, prenumererade han på Acta diurna och kunde på så sätt nägorlunda följa vad som skedde i Rom. Fast långt i efterhand förstås.

Naturligtvis fick den tidens redaktörer underkasta sig censuren besvärligheter. De meddelades vad som skulle skrivas om politiska händelser, och de hade inte tillåtelse att nedskriva några egna reflektioner över dessa. Eftersom kejsaren var tidningens överherre, skulle han alltid prisas. Det måste ideligen berättas om vilken oerhörd popularitet han åtnjöt.

Detta hindrade emellertid inte att man, när han blivit mördad — och det var det många kejsare som blev — skildrade honom som det största odjur som levat på jorden, i motsats till den halvgud, som hade avlöst honom på tronen.

De gamla romerska tidningarna blev mycket långlivade. De anses ha existerat i mer än 300 år. De upphörde först under Roms förfalls- och undergångstid. Tyvärr har inte ett enda exemplar av dem bevarats åt eftervärlden. De fragment, som någon för omkring två hundra år sedan påstod sig ha funnit, visade sig vid närmare granskning vara förfalskningar. Att vi trots detta vet så pass mycket om i första hand Acta diurna och dess innehåll, beror på att den citerats och omtalats i nästan alla romerska historieskrivares verk. Trebellius Pollio bygger sin berättelse om ett sammanträde i senaten efter kejsar

Medeltida bokskrivare i arbete med sin gäspenna.

A V I S O .
Isra Vagtre Frem-
mande Orter i Tyskland/
 Och ferdeles
Guru Paffuen i Rom haff-
uer resignerat sin Stool/och wil öffuer-
 giffig sitt Påweddme / och taga sigh
 Husfro etc.

Anno MDCXXXIV.

Även de svenska tidningarna hade sina föregångare. Under första hälften av 1600-talet utgavs diverse flygblad. Bilden visar ett sådant, huvudsakligen innehållande underrättelser från kriget i Tyskland.

Claudius' tronbestigning på referat i Acta diurna, och Titus Livius citerar samma källa i många och vitt skilda sammanhang.

Exemplar av tidningen skulle avlämnas i de offentliga biblioteken, och här har historieskrivarna kunnat finna upplysning. Ja, man torde kunna våga påståendet, att Roms historieskrivare utan Acta diurna inte skulle ha kunnat utföra sitt arbete så effektivt som de gjorde.

De handskrivna, senare tryckta, nyhets- och propagandaorganen (de sistnämnda spreds i stor utsträckning som flygblad) utgjorde under hela medeltiden den vanliga formen för nyhetsförmedling vid sidan av de rapporter som de stora handelshusen i Europas kommersiella centra mottog från sina agenter kontinenten runt. Visserligen banade Gutenberg med sin uppfinning av gjutna stilar (omkr 1445) vägen för den redan hundra år tidigare existerande boktryckarkonstens allt intensivare utveckling, men det dröjde ändå till början av 1600-talet innan Europa fick de första tryckta tidningarna. Som den moderne tidningsutgivarens första kollega gäller boktryckaren Johann Carolus i Strassburg, som 1609 började utge *Aller Fürnehmen und gedenckwürdigen Historien*. Efterföljare anmälde sig

snart i ett flertal tyska städer, och konkurrensen utökades med både nederländska tidningar — *Nieuwe Tidningen* i Antwerpen 1619 och *Amsterdammer Courant* 1623 — och franska, av vilka *Gazette de France* grundades som den första 1631. En av den holländske boktryckaren Verhoevens tidningar innehöll 1622 ett med träsnitt illustrerat resebrev från Västindien. (Inte mindre än 144 av de ännu bevarade numren av holländska tidningar från åren 1618—1625 finns i Kungliga Biblioteket i Stockholm.)

I allmänhet sysslade den tidens tidningar i mycket hög grad med de aktuella krigshändelserna. Samtida reportage från de stora drabbningarna under trettioåriga kriget kan ännu studeras i original.

I England utkom den första tidningen 1622 (*The Weekly News*), i Danmark 1660 (*Den danske Mercurius*) och i Norge först 1763 (*Norske intelligenssedler*).

Av de under förra hälften av 1600-talet startade kontinentala tidningarna levde *Gazette de France* kvar en bit in på 1800-talet.

Sverige fick sin första tidning 1645 med den av Axel Oxenstierna grundade *Ordinari Post Tijdender*, som fortfarande utkommer, numera som *Post och Inrikes Tidningar*, och därmed är en av världens äldsta fortlevande tidningar. Dess sentida version har helt förlorat karaktären av nyhetsorgan och fungerar i stället som annonsorgan för statliga verk och inrättningar. Men så stod också den första riktiga svenska annonsen i *Ordinari Post Tijdender*. Den förmedlade även allmänhetens första bekantskap med en ny upplaga av den svenska psalmboken.

Den första privatägda tidningen i Sverige, *Stockholms Weckoblad*, började utges 1745. Den första svenska landsortstidningen utkom i Göteborg 1749, men lades ned efter en kort tid.

Av de under 1800-talets två första decennier grundade svenska tidningarna fortlever endast den av Lars Johan Hierta grundade *Aftonbladet*, den första svenska tidning som redan vid sin start utkom som daglig. *Aftonbladet* upptog med stor framgång konkurrensen med den 1769 grundade *Dagligt Allehanda*, som 1859 ombildades till *Nya Dagligt Allehanda*, nedlagd den 14 oktober 1944. En av Hiertas medarbetare, Rudolf Wall, grundade, delvis med stöd av Hierta, *Dagens Nyheter* 1864. Fem

år senare började det 1824 som annonsblad grundade *Stockholms Dagblad* att utkomma som daglig morgontidning i konkurrens med *Dagens Nyheter*, men måste uppgå kampen 1833, då tidningen införlivades med *Stockholms-Tidningen*, som dessvärre även den så småningom måste läggas ned. Efterkrigsåren har ju för övrigt varit en den stora tidningsdödens tid, men det ser ut som om läget nu håller på att stabilisera sig.

Sedan man väl en gång upptäckt, att cellulosa kunde användas för pappersframställning, fanns det inga gränser för pappersförbrukningens stegring. Produktionen ökades stadigt, men trots detta kunde den växande efterfrågan på böcker och tidningar inte alltid tillfredsställas så länge tryckeriernas kapacitet inte kunde höjas i någon mera anmärkningsvärd grad.

Detta förhållande ändrades väsentligt redan den 29 november 1814. Förgäves hade tryckarna på den ansedda Londontidningen *Times* motarbetat saken. De förhindrade att man ställde upp en ny maskin som skulle ta ifrån dem "allt arbete" — hur skulle de förresten ha kunnat veta att denna maskin, som gjorde handarbetet överflödigt, trots allt skulle skapa ett otal nya arbetstillfällen. Tidningens ägare, John Walter, ställde emellertid upp maskinen i en närbelägen byggnad och förordade inte när den skulle tas i bruk.

På nyssnämnda dag sattes tryckningen i gång. För detta behöves en man, som lade pappersarken på ett tryckcylinder och en annan som tog bort de tryckta arken. Allt annat, även tillförseln av färg, skedde automatiskt. Maskinen hade tio gånger så stor kapacitet som de bästa handpressarna, och dessutom gav den ett bättre tryck. Bland den text den tryckte debutdagen var en ledare, vari det bland annat hette:

"Vår tidning i dag visar läsarna det praktiska resultatet av det största framsteg boktryckarkonsten upplevt sedan den tillkom. Läsaren av dessa rader håller i sin hand ett av de många tusen exemplar av *Times*, som för första gången tryckts på en automatisk press."

Denna dag var också den stora segerdagen för en fattig boktryckare, som under sin fyrtioåriga levnad slitit hårt och upplevt många besvikelser. Ända sedan sina vandringsår, som efter läro-

tiden hos Breitkopf & Härtel i Leipzig lett över Mainz, Würzburg och Suhl, hade han funderat över frågan hur man skulle kunna förbättra de gamla boktryckpressarna. Friedrich König — så löd hans namn — hade visserligen en mängd idéer men aldrig någon finansiering som kunde göra det möjligt för honom att bygga en ny press. Dessutom var uppfinnarpatenten i det dåvarande, i talrika furstendömen uppdelade Tyskland, inte mycket värda, då de ju alltid gällde endast för ett litet område och var värdelösa redan i nästa lilla grannstat. Sedan König samlat tillräckligt med bittra erfarenheter utvandrade han till England. Eftersom han var en mycket skicklig boktryckare fick han snart arbete i London, och han gjorde dessutom bekantskap med en affärsman, Thomas Bensley, som var framsynt nog att ställa lite pengar till förfogande för byggande av en modellmaskin. König fann vidare en ovärderlig medarbetare i mekanikern Andreas Friedrich Bauer från Stuttgart. Denne hade de nödvändiga kunskaper om maskinbygge som König saknade. Från år 1807 blev de förbundna i ett livslångt samarbete, som kom att skänka dem stora framgångar.

König och Bauer kunde 1810, efter långa och mödosamma förberedelser, ta i bruk en flattrycksmaskin, som var snabbare än de vanliga tryckpressarna. De var dock medvetna om att avgörande förbättringar måste till, och redan följande år presenterade de en snällpress (föregångaren till de under 1850-talet debuterande rotationspressarna), som inte tryckte med metallplatta utan med valsar, och 1813 lyckades de åstadkomma den förbättring genom vilken tryckkonsten kunde på allvar ta upp kampen med tiden: maskinen tryckte inte endast när valsarna rörde sig framåt utan även när de gick tillbaka i motsatt riktning. De kunde i början göra 1 100 tryck i timmen, men snart var man uppe i 2 000. Omsider grundades den världsberömda tryckmaskinsfirman König & Bauer.

I dag behärskar man nära nog intill fulländning de rent tryckeritekniska problemen. Men hur blir det med papperet i framtiden? Kommer det att räcka? Två tredjedelar av de ursprungliga skogarna på jorden är redan slutavverkade, och ännu så länge har man inte lyckats finna någon råvara som kan ta upp konkurrensen med träfibern. ■

TILLBAKA

TECKNING AV ELSIE-BRITT STENQVIST

HALVDAN RENLING

Juldagsmorgon i Gamla stan

Tidigt på morgonen när det fjärde adventsljuset tändes sprakade och knastrade det i lågan, som var där en bångstyrig kraft, den arbetade alldeles för sig själv. Det är juldagsmorgon och jag undrar vad detta sprakande skall betyda. De andra ljusen brinner med klar och stilla låga och de ha inte alls burit sig åt när jag tänt dem under gångna söndagar i advent.

Eller jag tänker att de tre andra ljusen, det är den gångna tiden. Gången tid blir för minnet lugn och stilla. Men i nuet ligger det dramatiska. Skall det dramatiska inträffa bakom nästa gat hörn nu en stilla juldagsmorgon? Eller man måste tänka sig någon annan förklaring till varslet i det sprakande fjärde adventsljuset.

På Drottninggatan kajkar en sopbil omkring i skräphavet bland allt det som blev över från julkvällen. Så far den vidare till andra gator i city som skall renhållas. Den lilla soppilen med den unge mannen har kallats in från landsbygden. De har säkert arbete dagen lång, vår stad ska ju hållas ren.

En egendomlig stämning denna juldagsmorgon. Människorna har gått hem från sina julottor och det ljusnar över staden. Steg- och klackljud skjuter upp mellan husfasaderna. En morgon då ett fåtal bilar är i rörelse blir ljuden angelägnare. En kvart över nio — klockljuden slår in över Stortorget. Där kommer klanger från Klara, från S:a Gertrud, från Storkyrkan.

Varför går du ut en stilla juldagsmorgon, är det för att lyssna klockljuden? Jag hör frågan någonstans ifrån och vill försöka förklara:

— Det är för Gustavs skull. Gustav hade en tro, han trodde att han skulle leva också efter den kroppsliga döden. Han hade under sitt liv menat att kroppen endast var ett hölje för något annat som var mer liv. Och Gustav är inte längre kroppsligen bland oss. Jag hade ju från myndigheter fått veta att han lämnat detta jordiska.

Sista gången jag träffade Gustav bodde han i ett trångt skrub. Någon av de kända och berömda personerna i samhället hade köpt den lägenhet där Gustav bott i nästan hela sitt liv. Andra skulle ha protesterat, men det gjorde inte Gustav. För honom gällde det bara att dra sig undan så lugnt, blygsamt och stilla som möjligt.

Han var blyg, Gustav, och hans blyghet var av den arten att han som vuxen undvek torg och offentliga platser. Det var då underligt att denne blyge skulle bli utstött av de oblyga spekulanter som hade sin ära att visa sig i offentlighetens ljus och på de centralare platserna.

Vi arbetade tillsammans under sena nattimmar. Och de som arbetar tillsammans i nattskift kan bli mer förtroliga med varandra än vid arbeten på dagtid. Stillheten ställer sina krav på att finna meningen med det hela.

En gång minns jag att Gustav läste Viktor Rydbergs "Snöfrid". Och nog fick Gustav "strida hopplös kamp och namnlös dö". Då vid nattliga arbetstimmar berättade också Gustav om barndomens kälkåkning i Slottsbacken och om andra bra minnen.

Så kommer frågaren någonstans ifrån och spørjer:

— Är du alltså ute på någon slags vallfart till trakterna för din döde väns minnen?

— Inte bara det, vill jag fortsätta och kanske förvåna, det är något annat också. Så är det och det är känt sedan länge att de som är födda en söndag under högmässan, de får erfara mer än andra av de oförklarliga saker som inte hör denna jorden till. Jag har mött människor som sagt att de var födda under högmässotid och att det gamla talesättet stämde: De hade verkligen varit med om att se översinnliga ting. Jag har själv hört människor bestyrka detta — varför skulle jag inte tro dem?

Hur det var med Gustav vet jag inte. Inte ens vet jag om han var född på en söndag. Det kunde man ju ta reda på, men det finns ju så mycket att söka kännedom om, och Gustav var ju i alla fall en märklig man. Detta oavsett vilken dag i veckan han föddes.

En juldagsmorgon, det vet traditionen berätta, då är de dödas själar närmare detta jordiska än vid andra tider. Då är det också högtid i det andligas rike. Och nu kan det ju vara så att Gustav är i de saligas boningar.

En juldagsflanör som står på Stortorget i Gamla Stan i sådana funderingar och frågor kan ha spelat sig själv ett spratt, fantasierna kan ha slagit över. Det kommer en Komling fram till mig och tilltalar på ett egendomligt sätt. Det är inte Gustav, det vet jag och kan övertyga med många bevis. Men hemska iakttagelse: Komlingens blick är Gustavs!

Vad har nu Komlingen för ett ärende, vad är det han vill säga men inte riktigt kan få fram? Det osammanhängande i Komlingens tilltal kanske man kan sammanfatta så här:

— Tänk dej, att driva omkring på ett isflak — vi är några stycken. Vi driver utåt till havs, det blåser, stormar.

De kommer på fartyg från kusten, de vill rädda oss. De kan inte, vårt flak driver allt längre utåt — och så mörkret... men så vaknar man...

När man hör en sådan historia en juldagsmorgon i Gamla Sta'n kan man reagera på olika sätt. Kanske med rädsla, avståndstagande. Sådana jämförelser Komlingen kommer med! Iakttar frostglittret och frusen is här och var i den grå stenbeläggningen. Vi driver ju utåt. Jag söker en räddningsplanka!

— Vid skånska kusten hände ju något sådant under kriget. Många män, fiskare tror jag det var, drev utåt havs på ett isflak. Några av dem räddades — är du, Komling, en av dem?

Vid det svaret börjar Komlingen att gråta och det var då inte alls meningen med mitt försök till förklaring av Komlingens tilltal. Det är ett rent elände. Han går sakta vidare.

Nyfikenheten är väckt. Jag dras med av Komlingen och kanske ser det ut som han vore förföljd. Undran över människans beteende borrar sina frågor. För en stund blir denne man den mest betydelsefulla människan i hela världen.

Hur hade han nu reagerat? Ur hans gråt och snyftningar och flykt undan kunde man i hastigheten göra några gissningar.

Så kunde det vara: Mina ord om de isflaksnödstillda och räddarna hade väckt känsliga minnen till livs. Och var denne en räddare eller en nödställd? Något hade väckts hos honom, som han inte alls fått tillfälle att tala med någon om. Och har jag stört en människas sinnesfrid en stilla juldagsmorgon, då är det min sannskyldiga plikt att om möjligt rätta till det hela. Ja, sinnesfriden kanske inte fanns till hos Komlingen från början, men ändå...

Vi kommer inåt Gamla Sta'ns gränder och Komlingens snyft upphör sakta. Vad skall man säga?

Andra anledningar till att Komlingen börjat snyfta kunde ju tänkas. Hade Komlingen helt enkelt velat fabulera och blivit förekommen? Han hade kanske velat dra en historia av något slag eller så och det var ju skada att han inte fått fortsätta. Idag är ju föreställningar vardagsvara hos stor som liten. Kanske hade Komlingen med en historia velat väcka medömkan? Nog hade han chansen att berätta sin historia till

slut men blir i någon slags butterhet!

— Kan vi inte gå till Alternativa gemenskapens jul, där man har öppet hus för alla nu under julen?

Min fråga möts av Komlingens skygga blick:

— Men tror du att jag kommer in där?

— Du, Komling, känner till detta om öppet hus?

— Ja.

— Varför skulle inte Du kunna komma in där

Komlingens lilla huvudskakning, det är resignationen — den trötta, som jag sett hos så många. Livsmöjligheterna tycks vara så långt borta. Det finns inget mål. De energiska uttrycken hörde en annan tid till.

Vi möter en dam som varit ute med sin hund. När de står vid övergångsstället börjar hunden ursinnigt skälla åt en förbipasserande bil. Någon går fram och uppmuntrar jycken — han hade sin fulla rätt till skall. Tänk er att vara hund i den här sta'n och att vara så liten att man får alla bilgaser rakt i ansiktet! Vid det lilla intermezzot ser jag faktiskt att Komlingen ler. Dagen kanske blir bra!

Vi har närmat oss gemenskapens öppna hus. En ordväxling med dörrvaktmästaren låter mig förstå varför Komlingen varit tveksam om han kunde komma in i det öppna huset. Min nybekante var verkligen känd här, han säger sig inte alls vara trött... Han kommer i samtal med någon och sätter sig vid ett ledigt bord.

Härinne är väntan. Och en väntan att någon skall komma eller en väntan på någon annan väntan.

Mannen vid högtalaren berättar om denna sorts gemenskap och dagens program. Efter högmässan kommer fler människor och då bjuds på mat. Det finns hobbybord och sällskapsspel åt de därtill hugnade. Sedan följer uppträdanden, spel, sång och jullekar.

Det är ett elände! Jag ser att Komlingen somnat vid sitt bord! En kvinna i vitt förkläde sneglar åt honom. Skall man vara noga så är det fler än han som nickat till i värmet — efter en jultatt som varit kall! Inte alla i jultatten har haft tak över huvudet i detta välfärdens år i detta välfärdiga land.

Kökskvinnan går fram till goa pastorn, som varit vid högtalaren och berättat. Hon framför en angelägen sak:

— Han där sitter och sover, det förstör den tilltänkta trevnaden. Kan man göra något?

Pastorn betraktar det hela betänksamt. Han säger något halvt viskande om trötta människor och att vara hemlös. Och någonstans måste den trötta vistas, det måste man inse. Varför inte här?

Då tänder något i pastorns blick. Han går fram till högtalaren igen:

— Vi väntar ännu och under tiden kan vi sätta igång med en del förövningar till kvällens jullekar. Vi sjunger en sång gemensamt, om nå'n så vill går det bra att göra ett personligt framförande här. Vi klämmer i med en allsång!

Och med klämman i sången är det lite si och så beställt på sina håll. Men allsången vaggar fram och följs av flera. Så kommer en liten flicka fram, hon sjunger en käck liten sång om tomtegubbar.

Under flickans sång har Komlingen vaknat. Inte bara det — han reser sig och går fram till flickan vid högtalaren och ber att få sjunga tillsammans med henne. Det får han och publiken följer förläget med i förslaget.

Det sker växlingar i vår gemenskap som kan få oss att undra. Hur ser egentligen människans reaktionsram ut? Först den sovande mannen inför allt folket — nu den sjungande duon. Och den äldre och den yngre sjunger om "i skogar, berg och dalar följer mig en Vän, jag hör hans röst".

Sången blir väl mottagen och applåderad. Och si, Komlingen sätter sig i samtal med pastorn.

De som känner Komlingen bedömer honom på alldeles olika sätt. Och det är i uppfattningen om varandra som tanken på gemenskap kan försvinna. Så här menar den ene:

— Den där, han känner man ju. Han gör sig bara till! Han är då alldeles för hopplös, inbillar folk allt möjligt! Ibland så sjuk att han inte kan gå upp rätt och han satt ju här och låtsades sova!

Den andre menar:

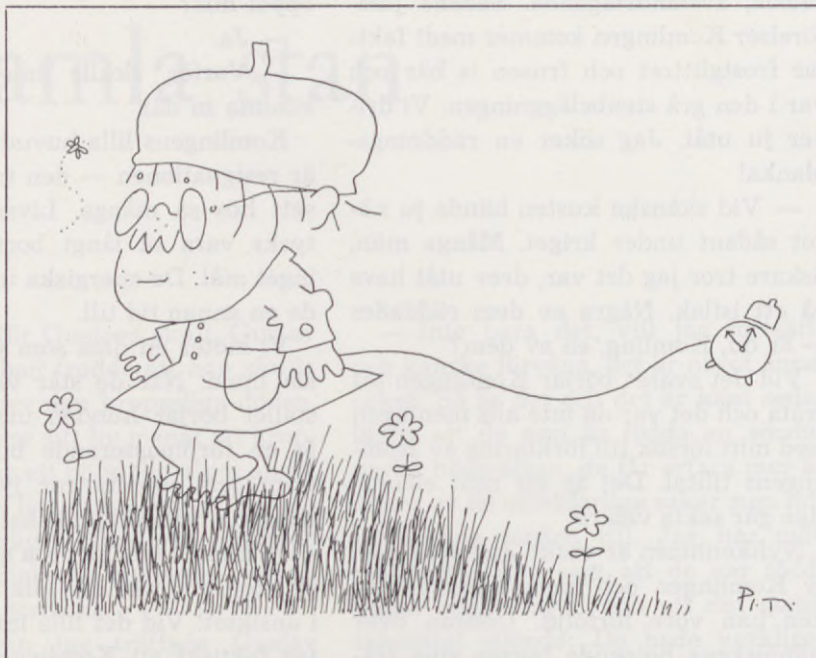
— Den där, den vet man inte så mycket om. Han säger inte stort. Han har vare me' om nå'n hemsk olycka nå'n gång o. han kan inte komma bort från det minnet. Han tänker mer än de flesta, det kan man ju se!

Eller är han drömmaren? Ska vi slå'n, som man gjorde med drömmare på Mose tid? ■

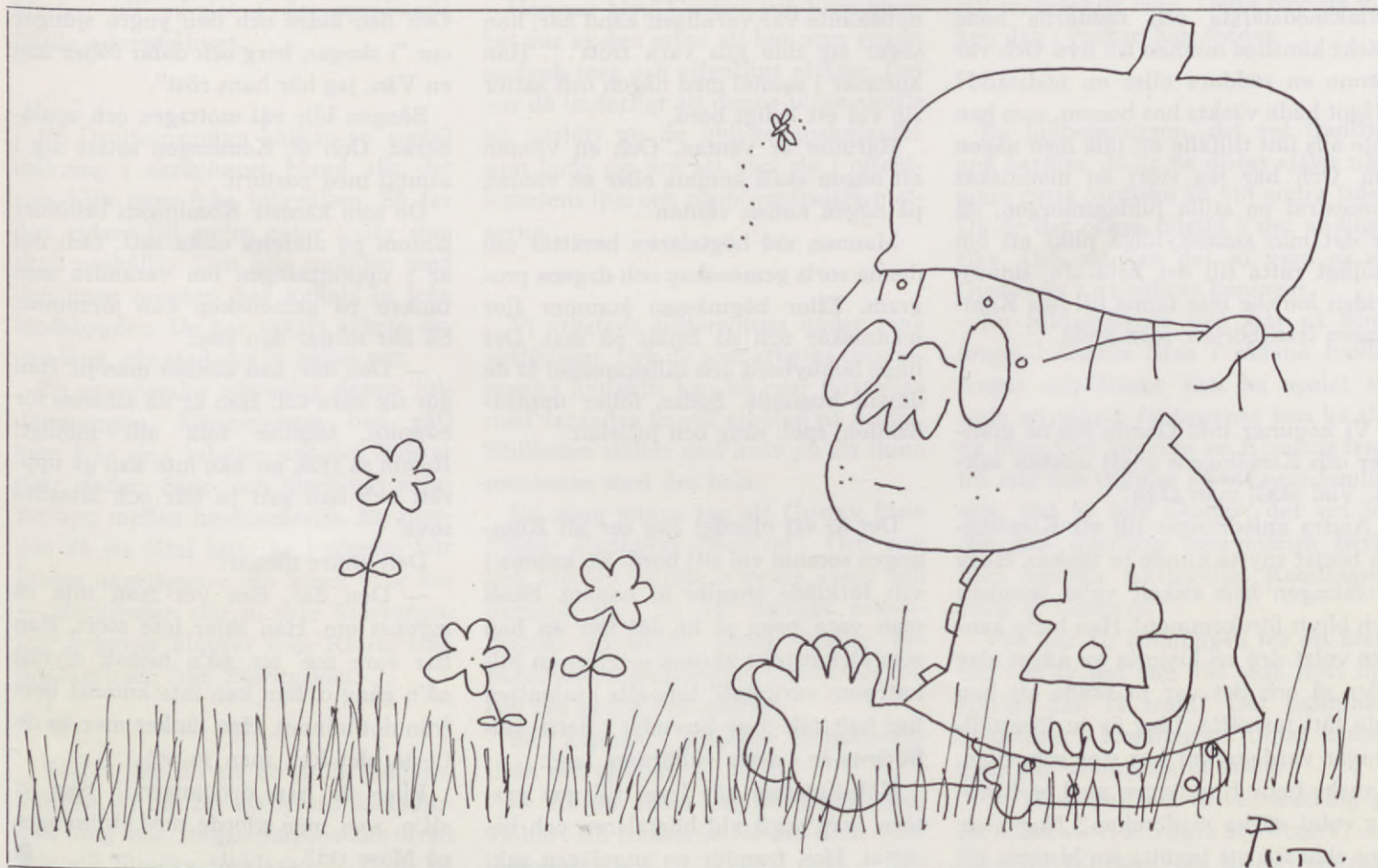
Petes filosofiska flickor

... när farmor fyllde sextio år då höll dom tal... men när jag fyllde sex och ett halvt... då var det ingen som sa någonting inte...

... vad det blåste i natt... undrar om det fanns någon i hela världen som vågade släcka lyset...

... undrar om det är sant som Benke säger att det blir skolförmörkelse nästa år...

Årets konstnär:

ELSIE-BRITT STENQVIST

är född i Hälsingland men har bott i Stockholm i många år. Elsie-Britt Stenqvist har gått i Signe Barths målarskola. Hon har

specialiserat sig på teckning och grafik men är inte främmande för oljemålningar och andra tekniker. Hon har medarbetat i tidningar och tidskrifter där hennes signatur Stenq ibland syns ganska flitigt. Det gäller också för Status.

Diskussion med konsekvenser

Denna kväll liksom alla andra kvällar låg vi och diskuterade en stund efter det att avdelningssköterskan varit inne och sagt godnatt. Vi var sex patienter på salen, nykomlingar och långliggare. Där var "Boston", en lång, mager pojke, som varit över i Amerika några år och som kommit åter till gamla Svedala med om inte så mycket guld i kappsäcken så med desto mer av allehanda saker i lungsäcken; själv liknade han sig nu vid en wichyvattenflaska, det vill säga i den meningen att dessa båda förvarades liggande på svalt ställe! Där låg "Den elegante", en gladlynt, alltid efter senaste modet klädd yngling (tydligt välbärgade föräldrar eller generösa äldre syskon — sjukförsäkringen var ju vid denna tid knappast påtänkt!). Han var expert på jazz- och operettmusik och försåg sanatoriets lokala trådradio med allt aktuellt ur sitt eget skivförråd. Jag är övertygad om att hade det funnits en lärostol i dessa ämnen hade han varit kallad att upprätthålla professuren däri.

På salen låg också Albert, "schackproblematikern" skulle man gärna vilja benämna honom. Han hade ett intresse — vilket är kanske inte så svårt att räkna ut — och vad därutöver var det ansåg han vara av ondo. Dessutom hade han en mindre lungblödning ungefär var fjortonde dag, en sak som han liksom vant sig vid och ansåg vara av sekundärt intresse.

I ett av salens hörn låg sanatoriets artist, "Tå'ritarn" kallad. Detta dock inte att förstå så att han ritade tår allenast, nej då, han var såväl mångsidig som kunnig, men på en del värmlandsdialekter blir detta att rita utav saker och ting att "rita tå". En annan säng på salen hyste en "halv-norsk värmlands-svensk", som han fått heta i en sanatorievisa. Hans dialekt var något av det underligaste man kan tänka sig, liksom

hans idéer — lika obegripligt vilket. I denna sköna samling fanns också min egen ringa person.

Klockan var över nio. Vi hade släktljusen över sängarna, endast nattlampan brann där den infälld i väggen nere vid golvet var avskärmd så att den släppte ut endast en smal strimma ljus. Ute härskade höstmörkret, regnet piskade mot fönsterrutorna och av draget från de öppna fönsterventilerna fladdrade gardinerna spökligt i den svaga belysningen... Ämnet som vi denna kväll ventilerade var "Det perfekta brottet". Kanske var det de yttre omständigheterna som kom oss att diskutera brott i allmänhet och som så småningom förde oss fram till just denna typ av brott, som ju så många förfäktar skall vara omöjligt att genomföra. Jag hade hävdats motsatsen.

Emellertid. "Boston" hade nyss hämtat sig efter en kombinerad skratt- och därav följande hostexplosion, detta till följd av en idé uppfunnen i den "halvnorskes" hjärna; schackproblematikern hickade matt och från den elegantes säng hördes ett sakta kvidande... Artisten utlät sig med tillkämpat lugn: — Med vissa förbättringar på en hel del väsentliga punkter torde säkert idén ha stora möjligheter att — misslyckas! När den halvnorske tog till orda var det inte svårt att märka att han inte var på sitt bästa humör: — Är de så sicker på dä da, fräser han till, och vänder sig mot väggen, demonstrende att han inte längre ämnar delta i diskussionen. Det gjorde han inte heller.

Så småningom återfick "Boston" tal förmågan: — Nå gosse, har du något att komma med.

Det låg något uppfordrande i frågan och han hade riktat den direkt till mig. Det var ju jag som ivrigast förfäktat den åsikten att det var möjligt att så

i detalj planera en förbrytelse att den skulle kunna utföras utan risk för upptäckt. Om min prestige inte skulle lida ett alltför stort nederlag måste jag nu komma med en redovisning av min idé. Naturligtvis har jag det, sade jag, naturligtvis har jag en idé, den verkligt stora idén, avslutade jag för säkerhets skull. För att vinna tid utbad jag mig dock om en smula tidsfrist: — Stören mig ej, I klentrogne — jag tänker!

I denna stund gick en ängel genom rummet, men förmodligen hade han ganska brått ty tystnaden blev inte särskilt lång. Det knarrade olycksbådande i schackfantastens sängresårer. Han satte sig upp, jag såg hans skrangliga gestalt svagt avteckna sig mot den av nattlampan svagt belysta väggen... Vi hade legat på samma sal under åtskilliga månader vid det här laget så jag kände kamraten ganska väl — hans inlägg brukade vara dräpande och jag hade nu tyngen endast att invänta dråpslaget. Det kom också — vem vågade tro annat — långdraget, talande: — Ååhhh — han tänker! Därefter sjönk han med en belåten suck tillbaka mot ejderdunen.

"Boston" fäktade förtvivlat i luften med armarna och med en naturkrafts obönhörlighet kom "det kombinerade". Volymen av hans lungor tillät dock inga längre utbrott, varför han blev tyst efter en stund. Den eventuella professorn vid en eventuell professur i jazz utstötte förmodligen även han några synkoperade ljud; artisten, tå'ritarna även kallad, vilken i förbigående sagt har ett borgerligt namn och som till allt annat även är en stor skämtare, sade: — Förlåt — hörde jag rätt — jag tyckte du framkastade det absurda påståendet att du tänkte. Är detta verkligen möjligt!

Fullkomligt oberörd av alla insinua-

tioner och absolut opåverkad av den atmosfär som tycktes råda tog jag till orda: — Herr ordförande — vem det nu är av er — jag anhåller att jag ostörd av de närvarandes skvickheter får utveckla den plan som utvecklats i min geniala hjärna. Om vi alltså tänker oss...

En antydning till munterhet tystas ned av någon, kanske av "Boston" och jag försöker igen. — Jag har alltså en idé som jag tror skulle kunna vara genomförbar. Ni har kanske märkt att nattsyster går första rondan vid ettiden, den andra vid femtiden och däremellan är aldrig någon inne på salen. Vi har våra kläder i skåpen härinne, våra fönster ligger en halvmeter över halltaket och därifrån leder stadiga stuprör ner till marken, kanske tre meter nedanför halltaket. Vidare: — När syster är här inne vid ettiden ligger vi och "sover" — när hon kommer åter vid femsnåret ligger vi också alla snällt i våra sängar. Vad säger eder nu detta?

Efter några sekunders tystnad hörs från ett hörn av salen en svag vissling: — Pfu! — ett *alibi!*

— Just det, gosse, och ett alldeles förträffligt *alibi*, säger jag och återtar: — Någon av oss, någon med tillräcklig kondition och klättringsförmåga — eller några — skulle kunna hinna in till staden, göra ett inbrott och också hinna tillbaka hit före klockan fem. Utan att någon skulle ha märkt vår bortavaro. Att härifrån smyga sig genom parken, ut genom hålet i trädstaket och bort över gårdarna in till staden, det bör ju inte vara någon konst och det tar inte mer än på sin höjd tjugo minuter. Det där har vi ju gjort förut många gånger — mitt på ljusa dagen för övrigt. När vi haft "permis". Eller hur?

Ingen av kamraterna på salen sade något — låg väl och funderade på saken — och jag fortsatte:

— Vi skulle alltså kunna — och hinna — göra ett inbrott i exempelvis en juvelerarbutik. Och ingen skulle ha en aning om vilka som begått stölden!

Det är fortfarande tyst och jag återtar: — Förstå mig nu rätt. Naturligtvis menar jag inte att vi — vi kompisar här inne på salen — skulle göra denna "stöt", göra detta skisserade inbrott, men nog är jag övertygad om att det skulle vara möjligt att genomföra. Utan att det upptäcktes. Ingen människa skulle ju komma på tanken att någ-

ra sjuklingar från sanatoriet skulle hitta på något sådant! Detta skulle ju också i sig självt vara ett *alibi*. Eller vad tror ni?

Så fortsatte resonemanget om "det perfekta brottet" ännu en stund innan vi en efter en somnade in. Det hade väl heller inte blivit något annat än ett resonemang på en sanatoriesal, ett tidsfördriv, en verklighetsflykt, liksom så många andra befängda diskussioner. *Om inte något särskilt inträffat!*

Och vad var det nu som inträffade? Jo, ett inbrott i en juvelerarbutik, där det stals värdefulla smycken för ett icke ringa belopp. Vissa omständigheter tydde på att inbrottet begåtts mellan två och fyra på natten.

Detta stora inbrott diskuterades givetvis även på sanatoriet, där varje händelse av vad slag det vara månne togs till vara som ett avbrott i det enahanda. Vi sex från vår sal skämtade också om det resonemang vi fört några kvällar före inbrottet och den stora stölden. Utan en tanke på att detta skulle kunna få några konsekvenser. Men det var just vad det fick!

Det är möjligt att någon av flickorna bland personalen, när hon gick där och stoppade om oss i liggstolarna hörde några lösryckta ord. Det är också möjligt att denna flicka hade någon vän bland stadens poliser — sådant händer ju! Slutligen kan man ju tänka sig denne polis lyssnat först litet road, sedan börjat fundera på det hela och slutligen tänkt: — Ja varför inte — det kan väl inte vara helt uteslutet... Idén är ju god — ja, hm, ur bovsynpunkt givetvis. Sådär kan man ju tänka sig att det hela förlöpt, när man tänker på den fortsatta utvecklingen.

Att vi alla blev förvånade när vi en dag på "tysta turen" och på salen fick besök av ett par kriminalmän är kanske inte så underligt, och det dröjde också en stund innan vi fick klart för oss vad saken gällde. Det spontana skratt vi liksom unisont stämde upp när poliserna framfört sitt ärende borde ha sopat undan alla misstankar mot oss. De sade sig nämligen misstänka oss för den stora juvelerarkuppen i staden några dagar — eller nätter — tidigare! Vår försäkran att vi alla naturligtvis låg och sov vid tiden för inbrottet ville de dock ha bevis för. Vi var ju jäviga allesamman på salen!

— Har ni ingen som kan styrka att

ni alla låg kvar här inne vid den tidpunkten frågar den ene av dem.

— Vem skulle det vara? tycktes man kunna läsa i alla "inblandades" ögon. Ingen utomstående, ingen ojävig var ju inne på salen just vid denna tid på natten. Och det var ju detta som skulle vara vårt bombsäkra *alibi*. *Om vi begått inbrottet!* Och det hade det ju också nu varit — om vi inte varit så lösmynta nere på ligghallen och i övrigt. Nu satt vi väl ändå riktigt i klistret — nu hade vi väl ändå satt våra sista potatisar!

— Nattsyster, säger någon, och famlar efter detta lilla halmstrå...

— Sss nattsyster — säger någon annan — det är ju *just då* hon aldrig är inne här... Nej det håller inte!

— Nja, säger en av polismännen, egentligen vill vi väl inte gärna tro någon av er om det här, men på grund av det resonemang som ni skulle ha fört häromkvällen — och som kommit till våra ögon — är vi formellt skyldiga till det här förhöret. Vi får väl höra med nattsyster ändå, avslutar han.

Hon blev eftersänd, uppryckt ur sin välbehövliga sömn efter sitt nattjobb, och kommer in på salen, nyvaken och undrande. Konstapeln ursäktar sig också för att han måst väcka henne "såhär mitt i natten", som han uttrycker det, och förklarar vad saken gäller. Så frågar han till sist, men det syns liksom på honom att han inte tar frågan så allvarligt: — Vet syster egentligen var hon har sina gossar på nätterna?

— Jo — nog vet jag det alltid, svarar hon, skrattande åt tanken på att patienterna skulle vara ute på sådana vidlyftigheter — och *den* natten vet jag alldeles bestämt att de var här, och *hela* natten också, tillägger hon med eftertryck. Så vänder hon sig till "schackgeniet" och frågar: — Kommer inte Eld ihåg det — det var ju den natten han hade sin senaste blödning — den sista får vi väl hoppas — och jag efter att doktorn varit här var härinne på salen åtminstone varje halvtimme. Om jag inte helt tar fel så var vi vakna allesammans, tillägger hon.

Javisst — det hade vi inte tänkt på! Men hur skulle vår situation ha tätt sig om inte vår vän Eld drabbats av en blödning — då hade vi säkert stått oss slätt med vårt skvick *alibi*. Nej — det där med perfekta brott, det fick vi bestämt ta under omprövning. ■

KRYSSARKLUBBEN

TECKNING AV ELSIE-BRITT STENQVIST

GUNNAR NILSSON

Benny

Han heter Benny Nyberg, säger någon och pekar på en satt, ganska kraftig ung man i 17-årsåldern, och så är han från Kramfors förstås, säger en annan och nickar. Den satta gestalten ger ett oerhört intryck. Han bär samma 17-åringskostym i svart som jag själv, men en kraftigt stukad hatt med breda brätten och en svettrand, som trängt genom fodret understryker intrycket av styrka på något underligt sätt. Armarna är oproportionerligt långa och fötterna en jättes. När han dansar snoan är det som en virvelvind går genom salen. Hetsigare, hetsigare, rasande som en vild hingst driver han sig själv och tösen han har armen om livet om runt runt över det ishala golvet.

Plötsligt slår gitarren det sista ackordet och hingsten stannar upp som en töm skulle ha dragit honom tillbaka. Han stannar på en femöring och håller jäntan i ett skruvstädsgrepp, hårdhänt ömsint som endast ungdom kan och den vidjestarka ungflickskroppen smyger sig upp mot honom.

Han går mot gänget jag står hos och någon pekar mot mig när han kommit fram. Benny, en surjänte. En väldig näva sträcks mot mig och jag känner att den handen fällt många furor och hållit i många båtshakar. Det svider i handflatan när han släpper sitt grepp.

Nu ser jag att hans ansikte är insjunket, som en kratergrop, men hakan är desto mer framträdande och kroppen vig som en gymnasts. En snusrand ligger över underläppen och ger den veka munnen ett drag av vemod.

I hans ögon ser jag något som förtär allt det groteska och underligt ensamma. De är klara som älvens vatten och i dem speglar sig nipornas stolthet. Men i allt detta ser jag också en styrka, som skänker respekt.

Han skjuter upp hatten och slår ett flin. På kavajens högra slag lyser ett märke med den femuddiga stjärnan. Och i vänstra kavaljficikan sticker en bunt papper ut. SSU-arna i gänget är inte ensamma om sin politiska visdom, för jag ser fler som bär samma märke som Benny.

I förskingringens år 1946 är man inte så noga med begreppen om man är ung. Vi är samma vinddrivna skara. Vi har satts på tågen söderut och bor i baracker och illaluktande hyresrum. Vi söker styrka hos varandra och går över ideologiernas gränser. Det är inte så viktigt vem man bryter bröd och delar livet med. Det är jättarnas år, de stora talens år och de blå dunsternas tid som driver människorna bort från fridfulla byar med lungsot i väggarna och tandlösa dagar av dov melankoli. Nu vet vi ganska väl vad som är vårt öde. Vi är här för att bygga en stad. Det här är staden vi skall bygga och som vi byggde. Den ena förorten efter det andra. Lilla Sovjet, ett område folkviseklingande gatunamn var deras revir. Alltså bodde Benny där.

Hans rum var inte så stort att det störde, men det var snyggt och skilde sig från alla andra hyresrum jag sett. Åtminstone var det fem klasser bättre än mitt och renare. Dansen hade slutat och tösen och jag och Benny gick hem till honom.

Tösen stökar med sitt. Det går alltså för sig att ta upp flickor på rummen, tydligen utan att någon kommer och jagar bort oss. Bokhyllan är belamrad med böcker, Marx, Stalin, Dimitrov och några till av Lenin och Engels och så uppslagen på bordet en tjock lunta med matematiska formler.

Det där, säger han och flinar, är min

hobby. Differential- och integralkalkyl och han sveper med pennan över papperet och ritar snabbt ned lösningen på ett problem som jag ingenting förstår något av. I Kramfors fanns det ingen som kunde räkna snabbare än min hjärna, säger Benny; och jag tar ett tal på måfå sist i boken och efter bråkdelen av en minut är talet löst. Stämmer med facit gör det.

Han är hamnarbetare och säljer deras tidningar på lunchrasten. När han väntar på sin törn brukar han läsa i sina böcker. Det är en elektronhjärna som jag hamnat hos, en människa med snoans virvlar i sitt blod och en obehaglig drift att tränga genom matematikens snår av axiom, bevis och lagar.

Benny hade räknat förstegradsekvationer som 10-åring och kunde sin Euklides som ett rinnande vatten i femman. Hans sätt att räkna var fenomenalt och lärarna övertog honom en efter en tills han räknat gymnasiet matematik, när den sjuåriga skolan var slut.

Om en trettonåring löser en andradsekvation i sitt huvud utan penna och papper bör han få studera var det någon som menade, men längre än till den fromma tanken når ingen. Kast är kast och vi tillhör den lägsta. Den är utan identitet och alla ifrågasätter om vi har rätt att begära mer än att leva i skuggan av jättarnas liv, de som tänker för andra och sätter sig på människornas liv.

Vi kunde lika gärna vara boskap utan hemortsrätt, om vi inte, de flesta av oss hade något av det som Benny ägde och det är rikedom ingen kan ta ifrån oss och som nätternas ljus kastar sina skuggor över. ■

TORSTEN SÖDERLING

Arvodet var en riksdaler

Torsten Söderling har funnit ett unikt tidsdokument. Det är en arbetsbok som barnmorskan Sara Ljunggren i Tvååker i Halland förde under åren 1847 till 1882. Det ger oss inblickar i den tidens sociala villkor och verklighet.

Vid min skrivmaskin ligger ett tidsdokument eller rättare en arbetsbok med bruna, fläckade, marmorerade pärmar på vars titelblad kan läsas: "Förteckning öfver av undertecknad Barnmorska förlöste personer från och med den 27:de augusti 1847 till och med år — — Tvååker den 27:de augusti 1847. Sara Johanna Ljunggren."

Tvååker är en Hallandssocken utanför Varberg och där föddes barnmorskan Sara Johanna Karlsson 1814. Hon blev gift med den ett år yngre Sven Ljunggren som var ringare till yrket. Sara var alltså 33 år när hon började arbeta som självständig barnmorska och förde sin egen arbetsjournal.

Sara har en handstil som en lärarinna i välskrivning kan yvas över. Hon linjerar sidorna lika fint som en ritterska vid Generalstabens kartverk. När hon började som barnmorska var hennes dotter Anne Sofia nio år och det förefaller av anteckningarna som om hon var modern behjälplig i yrket under dennas sista levnadsår.

Ringare Ljunggren hade säkert inte råd att hålla häst och vagn. Sara fick ge sig av på förrättningarna till fots, när hon inte hämtades med skjuts till storbönder eller herrskapsfolk. Till den senare kategorin får man väl räkna löjtnanten Johannes Marks fru, som betalade barnmorskan 10 riksdaler den 24 augusti 1854. Tydligt har löjtnantsfamiljen varit resande på orten, ty ingen adress står antecknad i dagboken. Man lägger märke till att Sara denna gång skriver "fru", medan hon i de flesta fall antecknar "hustrun" till den eller den och därvid icke ens sätter ut kvinnans förnamn. Ett utslag av dåtida könstänkande.

Det var ett gossebarn löjtnantsfrun födde och samma år föddes i socknen ett dylikt väsen av en "onämnd kvinna" och även här honorerades Sara med 10 riksdaler. Den 18 juli 1855 finner vi att en annan "onämnd kvinnsperson" fött en flicka och betalat 9 riksdaler i förlossningspengar. Man gissar att båda kvinnorna "råkat i omständigheter" med bättremanssöner

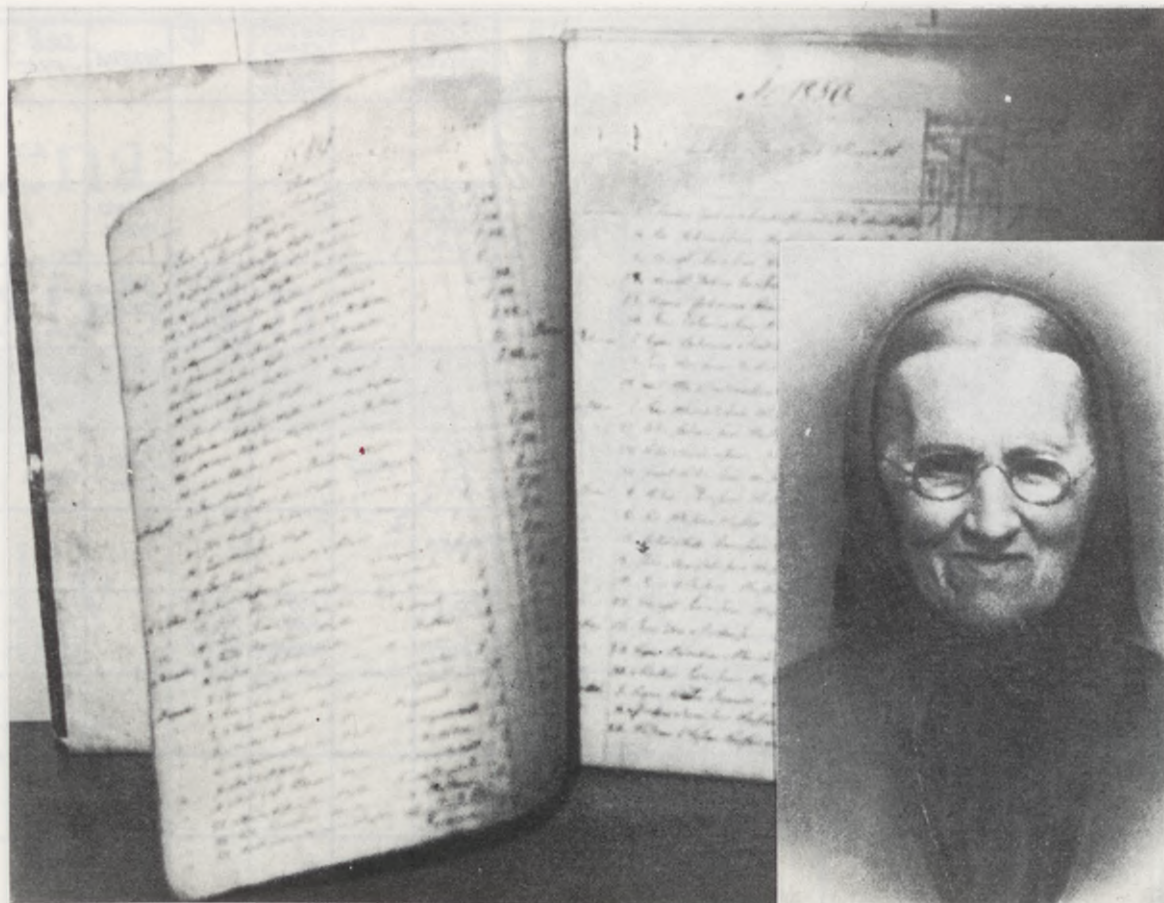
och i ensamhet givit liv åt vad man skällde för "oäktingar".

Till Sara Ljunggrens större arvoden hör ett som hon mottog i december 1859 av en herr Wallmarks på Tostarp. Hon inkasserade då 25 riksdaler, en kolossal summa med tanke på att hon under hela det året förtjänade 150 riksdaler och 25 skilling. Herr Wallmarks var tydligen en besutten man och stolt över att ha blivit far till ett välskapat flickebarn betalar han frikostigt. Lilan på Tostarp kom till världen på självaste lilla julafton.

Saras arvoden varierade oftast från 1 riksdaler till 2, summan 1,24 förekommer flerfaldigt. Den 10 juni 1851 och den 19 april 1862 tjänstgjorde hon vid tvenne förrättningar i Tvååker utan att ha antecknat något arvode. Det kan ha varit fattigt folk, familjer som saknat kontanter i byrålådan, eller kanske väninnor som Sara velat hjälpa.

De flesta betalade en slant även om det inte var lagstadgat. Därför är det troligt att Magnussons i Frigärde hade det knapert på julafton 1853. Då föddes

Barnmorskan Sara Johanna Ljunggrens arbetsbok är väl bevarad. Fotot är på dottern Anne Sofia som efterträdde sin mor som barnmorska i Tvååker.

i huset ett flickebarn till realisationspris — 24 skilling. Kanske hade pengarna gått till julklappar åt de andra ungarna. Men föralldel, Magnussons kan ju också ha varit välbärgade och givit Sara ett rejält knyte av julslakten.

Sara måste ha samarbetat med doktorn i pastoratet. Den "tångförlösning" som tillgreps när Bengt Nilssons hustru, Nr 3 Tvååker, förlöstes 14 juni 1853 kan barnmorskan knappast ha utfört på egen hand.

I sin barnmorskeväska medförde Sara Ljunggren — efter vad en av hennes nutida kolleger tror sig veta — pincett, peanger, sax samt kateter för tappning. Kaffehurran stog på spisen under hela förrättningen. Hon kokade vatten i en järngryta och använde lysol som desinfektionsmedel. Då och då tog fruntimren sig en slurk "Java" för att styrka köttet och anden.

På flera ställen i anteckningsboken har Sara skrivit att "wänning" förekommit. Det betyder att ungen velat se dagens ljus första gången genom rumphållet, men då har Sara vänt på det lilla spektaklet, så att huvudet har kommit ut rätt. Härför har hon vid några tillfällen betingat sig ett par extra skillingar.

När Per Johanssons hustru i Munkagård, Dagsås, födde tvillingflickor den 3 juli 1864 kostade förrättningen 3 riksdaler

50 skilling, och det får väl anses skäligt för en dubbellycklig tilldragelse. Men å andra sidan gav Lars Svenssons hustru i Nr 2 Höllered den 22 april 1866 livet åt två flickebarn — med tillhörande "wänning" — till priset av 1 riksdaler.

En taxeringsman skulle prisat Sara för noggrann bokföring. Hennes årslön uppgick till 130—150 riksdaler. Året 1870 var särdeles gott för barnmorskan Sara Ljunggren i Tvååker. Hon förtjänade 195 riksdaler. Men då hade förstas löjtnanten Muhl i Fastarp och högvälborne herr G W Bråkenhielm på Källdalen låtit förlossa vardera en unge för 20 respektive 30 riksdaler.

Säkert har Sara beklagat att Sven Börjessons hustru i Smedsgården den 12 november 1848 födde en son som var "harmynt", en åkomma som folk på den tiden fick dras med så länge de levde. Och som i ännu äldre tider vid häxprov i kvistiga fall kallades för en "djävulskys".

När Sara fyllde 55 kände hon sig föranlåten summera verksamheten. Hon skriver: "Till 1870 års början (från 1847) omkring 1 470 barnaföderskor, 690 lefvande gossar, 745 lefvande flickor, 39 dödfödda gossar, 26 dödfödda flickor, eller tillsammans: 1 500 barn. Tvååker den 15 Nov. 1869, Sara Ljunggren. Barnmorska. (Fortsättning)." Här sviktat logiken en smula. Sara går

statistiken i förväg. Hon skriver i november 1869 men är i tankarna redan framme vid 1870 års början.

Ännu är barnmorskans handstil lika prydlig, men 1876 börjar handen att darra. Pennan spretar i väg, bläcket kladdar. År 1880 syns tydligt att en annan hand fört pennan, troligen dotterns Anne Sofia. Den 17 september 1882 finner vi en sista notering av Saras egen hand. Det är Sven Anderssons hustru i Tällerud som föder en pojkbarnbyting och gladeligen betalar 1 riksdaler för nöjet. Sara Ljunggren, barnmorska i Tvååker, var då 68 år och resten av dagbokens blad är vita.

Källorna säger att barnmorskorna i Halland på den tiden hade att inhämta nödiga kunskaper genom undervisning i Halmstad. Därefter uppgick lönen till 1/2 kapp korn från varje matlag inom pastoratet. Kornet skulle levereras direkt till barnmorskan från den dag "då hon vederbörligen i förlossningskonsten blifwit godkänd och hemkommit". De som hade förmåga kunde sedan betala särskilt för hennes besvär utom den årliga lönen, men de fattiga var hon pliktig att betjäna utan vedergällning.

På barnmorskeaspiranten ställdes följande krav: "Renhet i seder, god fattningsgäfv, ordentlighet och pålitlighet i sitt uppförande, gift eller enka men icke öfver 40 år." ■

JULBILDKRYSS

Namn .....

Bostad .....

Postadress .....

TÄVLINGSREGLER

Lösningarna måste vara Status redaktion, Postbox 3196, 103 63 Stockholm 3, tillhanda senast den 10 jan. 1974. Tävlingsbrevens skall vara märkta med ordet "Julbildkryss".

Varje kuvert får endast innehålla en lösning. Glöm ej att tydligt ange namn och fullständig adress.

Fem priser utdelas enligt följande: första pris 50 kr, andra pris 25 kr, tredje pris 15 kr, fjärde pris 10 kr och femte pris 5 kr.

Pristagarnas namn meddelas i Status februarinummer 1974.

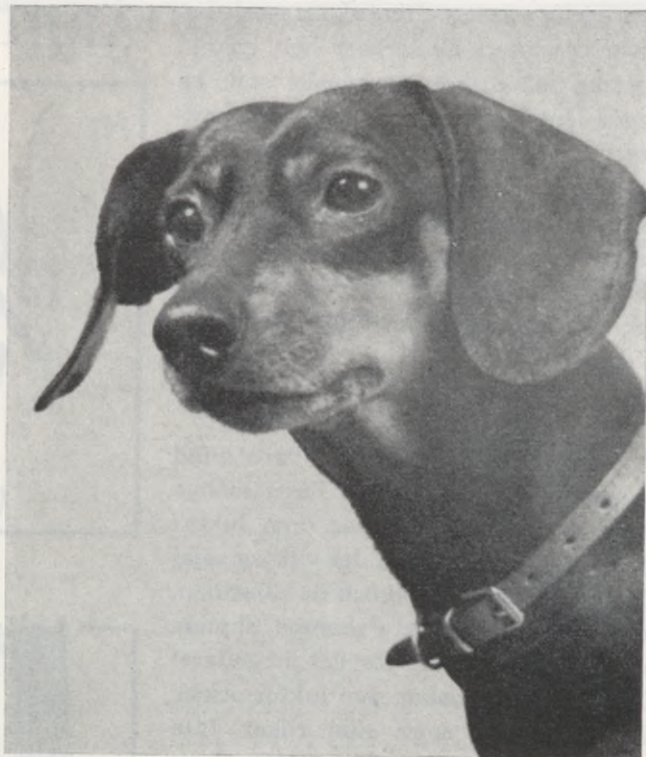
Kicki-Lena

— en taxfröken

berättar

om sitt liv

med husse

Hej redaktörn!

Jag är en liten tax, tik förstås, som har mina små funderingar. Ja, se inte så förvånad ut nu, för djuren är väl också människor; det säger dom i Fab-lernas Värld. Saken är den att jag tänkte, att kanske skulle mina funde-ringar kunna tas som ett kåseri i Er tidning, med fotografi och allt förstås. Det är viktigt! Kanske skulle det kunna glädja någon, eller åtminstone få någon att reagera. Folk får reagera åt vilket håll dom vill, huvudsaken att dom reagerar. Det är nyttigt. Funde-ringarna lyder som följer.

Jag är en taxdam, liten och charmig, och ganska så envis. Min husse är sjuk-pensionerad, en fd dubbelgasare. Vem som är "herre" i huset har det aldrig varit någon tvekan om, inte från min sida sett åtminstone. Det finns något som heter uttröttningsmetoden.

Jag har mina små funderingar ibland, och kanske kunde det vara roligt för någon ensam sjuk eller frisk, att få lite kontakt med mig på detta viset. Husse pratar ofta med mej och jag vet

att han tycker om mitt sällskap, så kanske man har blivit lite fordrande och bortskämd. Men vi damer skall ju ha vår uppmärksamhet, så inget fel i det.

Vintern är ingen trevlig tid för dem som har andningsbesvär, det ser jag på husse. Man behöver inte sitta i rullstol för att vara rörelsehindrad. Har man hjärtbesvär, ja, nu menar jag inte kärleksbekymmer, utan lite krångel med hjärtat, eller hör till dem med lungbesvär, så har man svårt med andningen i kyla, ja, i värme med för den delen. Därför var det så bra med den milda vintern som varit, ja jag säger varit, för nu har kylan och snön kommit till Västervik med. Ja, vi bor i Västervik alltså. Jag är korthårig så jag gillar inte kylan, inte snön heller, jag har ju så korta ben. Visserligen har husse sytt en jättetjusig kappa av rosa sammet med kantning av grått skinn åt mej. Då är jag fin må ni tro när jag har den på mej. Men det hjälper inte, sommarn är bättre. Tänk bara när vårsolen kommer! Jag minns en vårdag när det var ett sånt där riktigt, riktigt vårväder. Det porlade och rann över-

allt. Husse och jag gick i en skogspark och solen sken underbart varm. Det var stora snöfria fläckar på gräsmattorna. Jag gick och nosade, husse gick och myste och pratade, men jag hade inte tid att höra riktigt vad han sade för alla ljuvliga dofter i gräset. Men det var något om:

Smältvattnet porlar
vinden leker i håret
solen kysser min kind varm.

Jag trivs!

Jag går längs stigen, sakta.
Marken är mjuk, fuktig
med vattenfyllda fotspår.

Hunden bredvid mej
går och fnyser i sorkarnas vinterspår.
Visst ler hon!

Det är ju vår!

Efter en lång och besvärlig vinter finns det väl inget som en varm vår. Husse säger att man kan likna människor vid årstider. Om man har många och besvärliga krämpor med värk och sånt, så kan det komma stunder då värken släpper och man glömmer sitt handikapp. Då är det som att uppleva

en härlig vårdag efter en lång och besvärlig vinter. Underbart helt enkelt. Friska människor är kanske som en enda lång sommar, med små, små skurar bara. Då finns det inte någon vår att glädjas åt. Är det kanske så då att vi sjuklingar, säger husse, har solskensstunder som går de friska förbi? Kanske är det synd om de friska om dom inte är nöjda med sin tillvaro. Ja vem vet?

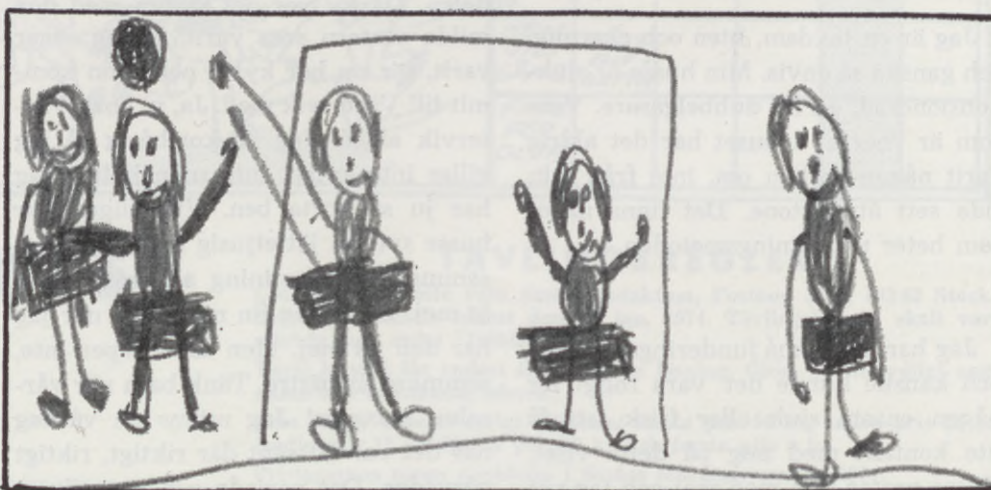
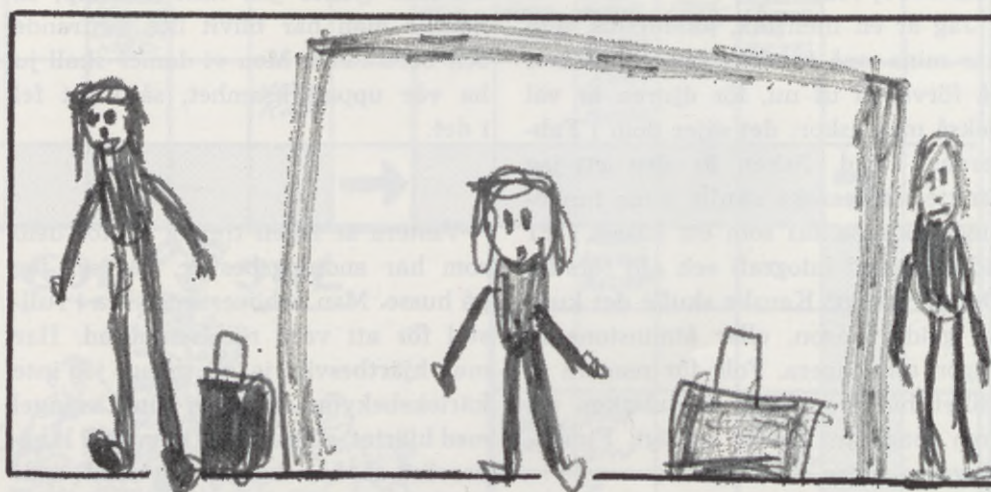
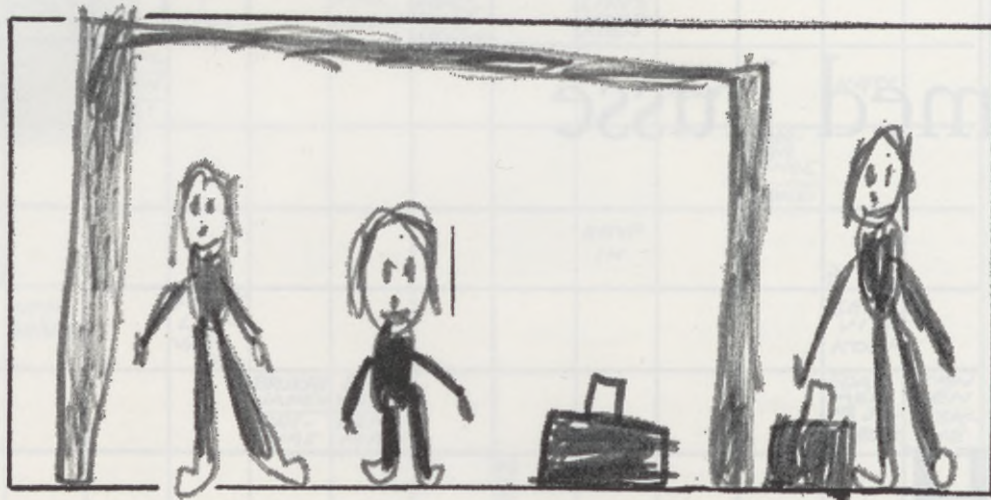
Det har sina sidor att vara hund också ska jag säga. Det finns många som säger: Usch, hundar dom luktar ju och lortar ner. Men det vill jag säga! Husse badar mej ofta och då säger han, att nu luktar du bara shampo, skynda dej att lukta Kicki, för det är godare! Det finns människor som luktar också. Inte luktar vi svett eller röker. Inte slänger vi ölburkar eller andra plastgrunkor omkring oss. Inga bensinångor släpper vi ut. Nej dom får vi andas in i stället. Jag är noga med var jag gör mina behov, helst i skogen, inget spolande ner i vattnet här inte. Så en annan sak, vad skulle husse göra utan mej att prata med när han är ensam så mycket. Inte skulle han ta regelbundna promenader heller fast han behöver det för att inte stelna till. Det är nån klok människa som sagt att det bästa hos människan är hunden.

Den visste vad han sa. Inte skulle jag vilja byta husse heller och kanske få en hurtbulle som går så fort att jag aldrig fick gå och nosa på alla härliga dofter i naturen. Nej jag vill allt ha min skraltiga husse jag. Vi passar bra ihop, tar det lugnt och upptäcker massor med saker att se på när vi är ute, fast olika saker förstås. Jag ser i marken och lite i buskhöjd, men husse han tittar överallt, uppåt, neråt och åt sidorna. Han säger att det är synd om alla människor som går och stirrar i marken jämt. Vad har de att minnas på gamla dar? Nej tänk att se allt det vackra som finns till för oss och att få leva med det, säger han. Lyft blicken så blir du gladare. Ja han har nog rätt husse.

Ja det får väl räcka med det här nu, men om du har det besvärligt, så tänk som husse: det blir bättre i morgon.

Er tillgivna
Kicki-Lena

ÅRETS MATCH ritad av Ulf 7 år

SVEN O. BERGKVIST

Utflykten

Sven O Bergkvist är självklar medarbetare i Status julnummer. Alltsedan debuten 1950 med den fina berättelsen *Vandring till Ljusbacken* har han skildrat livet i sanatoriemiljön sådan den var före 1960-talet och den nya utvecklingen inom tuberkulosbekämpandet. Framförallt har han belyst de psykologiska mekanismerna kring tuberkulosen eller kanske man i det här sammanhanget skall använda det gamla ordet lungsoten. Det har han gjort i romanens form men framförallt i noveller som denna där han skickligt använder sig av en antydande teknik i skildringen av relationerna mellan två unga människor, båda lika osäkra om sin och motpartens identitet.

Vid tredje stationen steg flickan på. Han såg henne genom fönstret — det leende ansiktet, hennes röda, lustiga toppluva, väskan i handen. Mer såg han inte av henne förrän hon kom in i kupén — och naturligtvis kom hon in just i "hans", tänkte han vredgat; här skulle han annars kunnat ha det lugnt och skönt, och det var nu precis vad han behövde... Men här stod hon, inget var att göra åt den saken. Hon log, och hon fick små gropar i kinderna då. Håret var en aning rött, det burrade oredigt ner över den blå jackan. Det fanns röda tofsar på den. Hennes skidbyxor var gröna. Pjåxorna lyste av ljusbrun skidåkariver. Naturligtvis ska hon till fjällen, tänkte han.

— Är den där fönsterplatsen ledig?
Jag säger, att det ser du väl, tänkte han... men han sa:

— Jaa.

— Då sätter jag mej här? sa flickan, halvt om halvt frågande, och så satte hon sig.

Han svarade inte. De satt tysta. Hon hade en lustig liten näsa, såg han i förbigående: den strävade lite åt ena sidan. Hennes vita, smala fingrar lekte på det lilla fönsterbordet emellan dem. Hon hade en vacker ring på ena fingret, märkte han av en händelse... som hon väl fått av Honom, tänkte han. Vad angår det mej? tänkte han. Jag struntar väl i henne.

— Vad det är vackert, sa flickan och tittade ut genom fönstret.

Nu började hon prata också! Men det skulle han nog få ur henne...

— Ja, snäste han till.

Han såg inte hur hon reagerade. Han började på nytt bläddra i tidningen. Han tänkte efter om han hade glömt

någonting — det var över tre år sedan han senast "åkte dit" nu. Han satte ena fingret mot pannan och räknade: morronrock (den han fick av patientföreningen förra gången), två pyjamas (man måste skicka en på tvätt varje fredag) och så tandkräm, tvål, rakgrejor, nål och tråd (man måste ju märka plaggen innan man la dom i tvättpåsen), tre överskjortor, underkläder, spegel, brevpapper (jag mår bra, hoppas detsamma, jag är nog snart frisk, hopp...) och så den där medicinen som modern ville han skulle ta med, den från den där kloke gubben i stan — hade han glömt den? Kunde göra detsamma, tänkte han.

— Det är härligt med våren, sa flickan.

Han tittade upp. Hon log mot honom, ögonen riktigt glittrade.

— Joo, sa han.

Nånting måste han ju säga. Hon fick visst vatten på sin kvarn.

— Jag heter Inger, sa hon. Ska du åka långt!

Han sa stationsnamnet.

— Då får vi sällskap hela vägen, sa hon. Jag ska ett par mil längre...

Det angår väl inte mig, tänkte han säga, men han sa:

— Jaså. Det var ju roligt.

Ännu mer vatten fick hon visst på sin kvarn, men nu fick det snart vara stopp...

— Tiden går fortare när man är två, sa hon. Ska ni till fjällen? Han tänkte efter.

— Jaa, sa han och rodnade en aning.

— Det är härligt där nu. Jag ska också ditupp och skida... Att skida är livet!

Han tänkte efter.

— Det vill säja, sa han. Egentligen är jag ute i... affärer.

Flickan gapade.

— Så synd, sa hon.

Han tänkte efter.

— Men, sa han. Jag hoppas få lite tid över... så jag kan åka.

Han såg bort.

— Det är härligt, sa hon. Att skida är livet. Men, sa hon och såg på honom. Jag kanske kommer här och störr... Ni sitter kanske och läser?

Ja, säger jag, tänkte han. — För all del, sa han. Det är inget, sa han och sträckte fram handen; han tittade på sin hand och såg att den var smal och vit — det är absolut på tiden att jag kommer in, tänkte han. Jag borde ha kontrollerat mej för länge sen. Innan det blev en sån här kavern. Nu tar det minst ett år... förargligt, tänkte han. Och vädret är ju vackert, såg han när han tittade ut. Och flickan...

— Är du ofta ute i affärer? frågade hon. — Vi säger väl du?

Han tänkte efter.

— Jaa, sa han.

— Det måste vara spännande. Då träffar du förstås mycket människor...

— Jo, sa han. Det har du rätt i.

— Jag tycker om att träffa människor, sa flickan.

— Det är intressant, sa han. Struntprat, tänkte han. Men så tänkte han: det kanske vore en idé. Att vara resande. Det behövde väl inte bli så ansträngande? Inte mer ansträngande i alla fall, än att gå på fabriken.

— Vad säljer du? frågade hon.

Han tänkte och tänkte... vad sålde man nu?

— Maskindelar, sa han. Och han skyndade sig att förklara, att när nu en motor har gått sönder, då... Eller, började han om, när en motor hade slitits tillräckligt länge, och dessutom inte fått den skötsel som den borde... då var det delar som måste bytas ut! Han tyckte att det lät bra.

— Jag förstår, sa flickan.

— Alltid är det några delar som är trasiga, sa han. Eller åtminstone på väg att bli trasiga... Men det finns andra att montera dit i stället.

— Jag förstår, sa flickan.

Men hon hoppades i alla fall att även han skulle få tid över så att han kunde åka skidor... och jag hoppas detsamma, menade han. Och när de kom ungefär halvvägs började hon berätta om den ljuvliga platsen. Den låg högt, högt, och utsikten därifrån var bedärande. Det fanns en liten stuga däruppe, man kunde bara gå in i den, och därinne fanns öppen spis och ved och...

— Synd man inte kan fara dit, sa han.

— Varför inte? försökte hon skämta.

— Jag har mycket att stå i dom närmaste dagarna.

— Det var synd.

— Jaa, erkände han. Vad sysslar du med? frågade han... ville komma ifrån det där.

— Jag står i skoaffär, sa flickan.

— En gång reste jag i skor, sa han och förundrade sig över sin uppfinningsrikedom, och han tänkte: det där med att vara resande, det skulle kanske inte vara så tokigt. Han skulle hålla det i åtanke när han kom ut. Att vara bakom murar ett år nu, tänkte han, inte se folk, inte uppleva något; bara mat, liggtur, mat, rond, tysta turen, mat, natt, sömn... en liten promenad, kanske, åtminstone så småningom.

Konduktören kom in, bad att få se biljetterna, gick sin väg. Flickan började på nytt berätta om den ljuvliga platsen... Bara vägen dit... Först ringlade den genom stora skogar. Sedan öppnade sig vita, solbelysta vider...

— Det skulle vara roligt att få följa med, sa han.

— Gärna, sa hon.

— Jag hoppas få en liten paus i... försäljningen.

Flickan berättade. Läpparna log, ögonen lyste. Ibland drog hon djupt efter andan. Då och då strök hon med en vit hand genom det röda, burriga håret. Platsen var den härligaste som fanns... nu stod de där utanför stugan!

— Då dricker vi kaffe, sa han.

— Ja, sa hon. Och sen, sa hon och slog ner blicken. Sen... åker vi skidor.

— Jo, sa han. Men först... kan vi väl vila lite.

— Åker du skidor bra?

— Inte värst, sa han. Tänkte på att en gång planerade han faktiskt att åka till fjällen, några kompisar på fabriken och han...

— Bara du inte åker så fort, skratade hon.

— Näädå, sa han.

Nog kunde de väl stanna lite i stugan, ifall han ville, menade hon. Aproppå det där med kaffe... där fanns en lustig kaffepanna, berättade hon. En som man ställde direkt på elden. En med ben på. Det var roligt, tyckte han. De drack. Så vilade de. Så åkte de... men om de nu inte hann ner till samhället till kvällen? undrade han, och då rodnade hon. Men det skulle nog ordna sig, trodde hon. På något sätt.

När de nalkades stationen där han skulle av skymde det. Några ljus glimmade till på slätt och skog.

— Då säger vi onsdag, sa han och dröjde med blicken därute.

— Ja, sa hon. Klockan elva.

Han var framme.

— Adjö... så länge, sa han men såg inte på henne.

— Adjö, sa hon. Jag väntar där vid trädet...

— Ja, sa. Klockan elva. Där vi sagt.

Han skyndade ut genom dörren, hastade genom korridoren med sin väska, steg ner på perrongen. Han vinkade. Hon vinkade.

— Jag kommer elva, precis! ropade hon efter honom.

Han vinkade till svar... och gick bort mot bilen som skulle föra honom upp — till sanatoriet.

Hon kom inte klockan elva — redan en kvart före stod hon vid trädet. Hon väntade till halv tolv. Då skidade hon ensam upp mot den soldränkta höjden.

ERIK RANSEMAR

Igors hus

Det här är ett avsnitt ur en satirisk berättelse som kanske kommer ut i bokform någon gång. Det är inte en detektivhistoria, vilket man kanske kan tro, när man läser det här avsnittet. Berättelsen är snarare en saga med visst tonläge, en parafraas på berättelsen om Nalle Puh av den engelske författaren A A Milne. I Nalle Puh är det djuren som gjorts till människor. Men man känner ändå igen vilka djur som författaren har som förebild. I Igors hus är anknytningen till djuren borta. Politiker är vanliga människor som möjligen handlar enligt ett visst mönster, det är sensmoralen i denna berättelse.

När Karl Karlsson några dagar senare gick igenom sina anteckningar från förhören med Igor Johansson och Kristofer Robertson hade han svårare än någon gång förut att tyda vad han hade skrivit ned. Detta gjorde honom mycket missnöjaktig.

— Det är någonting som inte stämmer, mumlade han. Min intuition säger mig att det måste finnas någonting som inte har kommit fram vid förhören.

Just som han hade beslutat sig för att gå igenom sina anteckningar en gång till för att hjälpa sin intuition ringde det i telefonen.

Så här sa Karl Karlsson:

— Hej.

— Tack, riktigt hyggligt.

— Jag har hört Igor Johansson och Kristofer Robertson.

— Jag tror att jag fått fram något mycket intressant.

— Jo, jag kan komma över med det samma.

Karl Karlsson samlade ihop sina papperslappar, la in dom i anteckningsboken, stoppade anteckningsboken i

kavajfickan och gick över till Nisse Petrusson, för det var nämligen han som hade ringt.

— Sätt dig, sa Nisse Petrusson. Du sa att du hade fått fram något intressant.

— På sätt och vis, ja, sa Karl Karlsson, som inte kände det så säkert nu när han inte satt hemma vid skrivbordet och tänkte.

— Förhören med Igor gav platt intet. Det är Kristofer Robertson vi måste ha under särskild uppsikt.

— Gjorde han några avslöjanden?

— I och för sig var det inget särskilt avslöjande i det han sa, sa Karl Karlsson tankfullt. Men det var en del i hans uppträdande som gav mig anledning att sätta frågetecken i kanten på mina anteckningar.

— Såg han skyldig ut på något sätt, sa Nisse Petrusson.

— Det vet jag inte för det bryr jag mig aldrig om att iaktta, sa Karl Karlsson med auktoritativ röst. Sådant får psykologer och läkare syssla med. Det är deras område. Men han har ju inte skrivit ett ord om det hela i Tidningen.

— Tack och lov för det, sa Nisse Petrusson snabbt. Du har väl inte uppmuntrat honom att skriva om detta

— Visst inte. Tvärtom, tvärtom, sa Karl Karlsson. Men en journalist som inte skriver om en såpass säregen historia som att det går en björn lös i Tänkeskogen, är det något misstänkt med. Håller du inte med om det?

— Jo, när jag tänker efter ordentligt, så ligger det mycket i dina funderingar, sa Nisse Petrusson uppmunrande. Men Kristofer Robertson är ju inte en person som gör sådant här.

— Vadå, sa Karl Karlsson som funderade på något annat.

— Släpper lös en björn i Tänkeskogen, sa Nisse Petrusson lamt. Han lät inte själv övertygande.

— Kristoffer Robertson har jag alltid uppfattat som en stillsam person, en journalist med liberala åsikter.

— I mitt arbete måste man dra slutsatser av observationer, sa Karl Karlsson. Personernas åsikter noterar jag inte. Det får åklagaren göra om han vill. Fram tills dess att Kristofer Ro-

bertson kan förklara på ett fullt tillfredsställande sätt varför han inte skrivit om denna händelse, så länge framstår han för mig som en misstänkt person.

— Har du helt avskrivit Igor och hans kompanjon Tibor?

— Jag avskriver aldrig någon inblandad person förrän jag fått fullständig klarhet i ett fall, sa Karl Karlsson. Men det har inte framkommit något misstänkt mot dom.

— Men vem har mest motiv, sa Nisse Petrusson.

— Ingen har motiv, såvitt jag kan förstå.

— Men Igor har aldrig kunnat fördra min person, sa Nisse Petrusson och tittade upp i taket. Och nu har ju det här med hans hus kommit till.

— Förlåt, sa Karl Karlsson, men jag har inte följt med vad som händer i det kommunala på den sista tiden.

— Jo, vi planerar att uppföra ett nytt Kommunhus och vårt planeringsfolk har funnit att platsen för Igors hus är den absolut bästa *lokaliseringen*.

— Och Igor har en annan mening förstås?

— Det går inte att tala med honom ens.

— Igor har alltid hållt sig för sig själv, sa Karl Karlsson, och ingenting i vårt samtal tydde på något annat.

— Jag vill inte påverka din utredning, sa Nisse Petrusson förtroligt. Det är du som är utredningsman och du ska komma fram till vad som är det rätta och riktiga.

— Vi får väl se, sa Karl Karlsson, vad det kan bli av det hela. Jag är tacksam för alla påpekanden från din sida under utredningens gång. Kommer du på något som du inte har talat om tidigare så ring mig ögonblickligen. Varje liten iakttagelse kan vara viktig.

— Jag hoppas att det hela sker under stor *diskretion*, sa Nisse Petrusson. Det är inte bra om alltför många får vetskap om det här på ett tidigt stadium. Det är bättre om vi själva kan välja dag och tid för *offentliggörandet*.

— Jag hoppas jag ska slippa allt kring *den saken*, sa Karl Karlsson. Det är liksom inte min avdelning. Det är högre upp i ledningen eller hos *allmänne åklagaren*, som sådana saker får avgöras. Jag förhör, noterar och sammanställer. Det är mitt jobb. Jag är inte mycket för att synas i tidningarna. Det är mycket skönare om man får arbeta i det tysta.

— Jo, jag skulle nog önska detsamma, sa Nisse Petrusson. Men i *det kommunala* är vi ständigt påpassade. Det mesta är ju *offentligt*. Nästan varje papper är *offentlig handling*. Det är påfrestande. Man är ju också påpassad som enskild person.

— Det är likadant i vårt yrke, sa Karl Karlsson dystert. Förr i tiden hade man respekt för *rättvisans tjänare*. Nu jagar man oss, åtminstone i tidningarna eller från tidningsredaktionerna. Man får aldrig arbeta i lugn och ro numera.

När Karl Karlsson var på väg hem från Nisse Petrusson mötte han Calle Grusås.

— Vilken otur, tänkte han. Det är aldrig slut på olyckorna. Varför ska så mycket otur samlas på en enda dag och för en enda person.

Hade Karl Karlsson vetat att Calle Grusås hade gått omkring i sin trädgård och väntat på att Karl Karlsson skulle komma tillbaka från besöket hos Nisse Petrusson hade han haft ännu större anledning att tala om olyckor.

Händelsen med björnen i Tänkeskogen var ännu en hemlighet för Calle Grusås. Av någon anledning hade inte Nisse Petrusson talat om sina öden i Tänkeskogen för vännen Calle Grusås. Men Calle som alltid kände på sig *när något var på gång* var detektiv på sitt eget sätt. Han hade en egenskap som Karl Karlsson egentligen borde ha haft i något större utsträckning, nämligen en outrotlig nyfikenhet kombinerad med en ofantlig envishet.

Eftersom Karl Karlsson inte kunde vända igen försökte han att med en kort hälsning snabbt passera Calle Grusås. Det hade emellertid Calle nästan alltid en plan emot. Han ställde sig helt enkelt i vägen och på något för Calle Grusås säreget sätt såg det alltid fullt naturligt ut när han stoppade folk.

— Är det i tjänsten eller privat som jag har den äran att möta ortens polischef, hälsade Calle Grusås.

Karl Karlsson, som under den korta tid som hade förflutit sen han först fick se Calle Grusås stå vid vägen, hade funderat ut ett lämpligt svar på den hälsning som han trodde att Calle Grusås skulle börja med, blev alldeles överraskad. Han hade inte räknat med *den frågan*.

— I tjänsten, sa han därför närmast som en reflex på Calle Grusås fråga.

— Så, sa Calle och smakade på ordet *så*. Vad kan det finnas för tjänsteärende till kommunstyrelsens ordförande? Det är väl inte en förskingring på gång?

— Otroligt, tänkte Karl Karlsson, vilken fantasi den karlen har. *Om jag nu inte säger något*, så kommer han att tro att det är sant, alltså måste jag säga något. — Nej, sa Karl Karlsson med eftertryck, någon förskingring är det inte fråga om.

— Men *något* är det alltså fråga om, sa Calle Grusås. Det är väl inte något som är hemligt?

— Det är *inte* fråga om *sekretesser* i det här fallet, sa Karl Karlsson, men på sakens nuvarande stadium vill jag inte uttala mig. Utredningen får visa vad som har skett.

— Kors då, sa Calle Grusås, det låter hemligt i alla fall. Hade Nisse Petrusson något att säga i det här fallet?

— Det är Nisse Petrusson som är huvudpersonen i händelsen, sa Karl Karlsson för att klippa av vidare diskussion. Det är Nisse Petrusson som har råkat ut för det hela.

— Är det, sa Calle Grusås. Han har inte sagt ett ord om det till mig.

— Han har mycket att stå i, sa Karl Karlsson avledande. Det passar väl inte heller för en man i hans ställning att springa runt i stugorna och tala om allt som händer runtomkring honom.

— Den du, sa Calle Grusås till sin gamla hund, när Karl Karlsson skyndat ifrån dem, den du, han är inte lite dum, den. När ska han egentligen lära sig att tala som folk.

Brutus skällde några gånger som svar och Calle Grusås ansåg därmed att han fått ett bestämt svar på sin undring. Sen gick Calle Grusås in och fortsatte att fundera.

När han funderat en stund ringde han till Nisse Petrusson, men där var det ingen som svarade. Han beslöt då att gå till Kristofer Robertson för om det är någon som vet något om brott så är det journalister.

Av Kristofer Robertson fick Calle veta anledningen till Karl Karlssons besök hos Nisse Petrusson. Två timmar senare hade Calle Grusås hunnit besöka ytterligare fyra personer. På så sätt spreds nyheten i stugorna runtomkring Tänkeskogen långt innan Tidningen hade hunnit skriva något om händelsen. ■

MARGIT GEIJER

Kärlekens trappa

En saga om kärleken eller en berättelse om hårda livsvillkor, stränga moraliska regler, som livet blir i samhällen där det är hårt att överleva i kampen för livet.

En gång för längesen bodde en rik man, som hette Luigi vid en av de smala gränderna i Capri. Det gick ett rykte i trakten att han förvärvat sin rikedom på sjöroveri. Hur som helst, underlig och inbunden var han och ofta tog han sin båt och seglade ensam ut på havet. Ibland sällade han sig till korallfiskarna och följde dem på deras långa seglatser, ända bort mot Afrika.

Från en sådan resa återvände han en dag med en ung kvinna, som han kallade sin hustru. Hon hade mörka, skygga ögon, ljust hår och små händer och fötter, som ett barns. Ofta satt hon nere vid stranden och stirrade tigande ut över havet och alla såg nog att det inte var av kärlek hon följt mannen Luigi till ön.

Luigi for inte till Afrika mer. Han stannade hemma och vaktade sin hustru. Han vek inte från hennes sida och han lät beslöja henne så att inga ögon kunde falla på henne med begärelse.

Ett barn fick de tillsammans, en flicka, lika ljus i hår och hy som sin mor.

Men plötsligt en dag kallades prästen dit, till Luigi. Hans hustru hade blivit svårt sjuk och samtidigt biktade sig Luigi. Vad prästen fick veta, visste ingen på ön, ty bikten är helig. Men sen dess korsade sig alltid prästen, när han gick förbi Luigis hus.

Hustrun dog. Och Luigi sålde sitt hus och flyttade med dottern ner till Marinan. När flickan, som döptes till Anna, ännu var ett barn, vaggade han henne i sitt knä, sjöng för henne, följde henne på stigarna utmed stranden. Men när hon blev äldre drog han sig undan för henne.

Och han blev sluten och tyst inför henne som vore hon en främling.

Sexton år var hon och i allt lik sin mor. Hennes hår blänkte som sol i bergsbäckarna och Luigi befallde att hon skulle dölja det under en slöja på det att det inte måtte blanda honom.

Luigis hus vid Barinan belägrades av friare. De sjöng, de spelade för Anna. Men fadern hade redan valt hennes tillkommande. Pansa hette han. En rik man som härskade över stora vinodlingar och härliga trädgårdar.

Men Anna älskade Beppo, korallfiskaren, som varken ägde hus eller vingårdar. Fadern slog handen i marmorbordet så blod sprack ut under naglarna.

"Om så sker", sa han, "ska jag dränka dej som en löpsk hynda. Och honom ska jag prygla ihjäl".

Då flydde de unga utåt havet i Beppos båt.

De rodde till öns östra sida, till de branta stupen. Där skulle ingen söka efter dem. Beppo drog upp båten mellan några stenar och så började de sin klättring.

Det var en kväll i juli, då klipporna ångade varma. Månen red röd över havet och mareld blänkte i djupet under dem. Mödosamt, steg för steg, tog sig de unga uppför klipporna. Det gick inte fort. Ingen av dem vågade vända sig om.

Till sist nådde de ändå upp, högst upp, där ingen varit före dem. Och de förundrade sig storligen. Ty där de trott sig möta otillgängliga bergsklyftor och ödeland, där blommade liljeängar av ingen lie slagen. Där grönskade olivlundar och pinjer gav skugga.

När natten kom, fortsatte de upp till bergets topp, där den helige Eremiten bodde. Han, som bara lämnade sin tillflyktsort varje helg för att hämta de gåvor befolkningen bar till bergets fot.

Nu vigde han dem. Och de byggde sig en koja av ris och började så och skörde fälten runt omkring.

Men allt eftersom åren gick, fick andra älskande par höra talas om Annas och Beppos flykt, och småningom sökte sig också de ditupp undan vredgade fäder.

De byggde sina hyddor, de odlade sitt vin, såddes sin säd, både på marken och i sina hustrurs sköten.

En dag nådde ryktet Luigi. Någon sa honom var han kunde söka sin förlupna dotter Anna. Det hade dröjt många, många år. Ty de flesta blev fåordiga i Luigis närhet. Han var nu en gammal man. Så gammal att han böjts mot jorden och för längesen ångrat sin mörka hemlighet som ingen kände till utom prästen — och han var död.

Men dottern Anna hade han ännu inte förlåtit. Och nu ville han uppsöka henne, och Beppo. De skulle få stå till svars för vad de gjort. På något sätt skulle han utkräva hämnd.

Och en dag begav han sig iväg upp för berget. Det gick långsamt, med stor ansträngning, fastän han höll sig till den bästa och bredaste stigen. När han nått halvvägs sjönk han utmattad samman på klippan.

Han skulle ha störtat nerför stupet och ömkligen omkommit — om inte dottern just då kommit för att hämta hem sina yngsta barn som lekte i närheten. Det led mot kväll, de skulle in i stugan, dricka varm soppa och sova. Då fick hon syn på den gamle. Hon kände genast igen honom, trots att han åldrats och blivit en gubbe. Lätt och snabbt som en stenget sprang hon nerför trappstegen som hennes man Beppo huggits in år från år i berget. När hon nådde fram knäböjde hon vid faderns sida och tog hans grånade huvud mellan sina händer.

Ty faderns hårdhet hade fallit henne ur minnet. Nu kom hon bara ihåg honom som han var, när hon i barnslig glädje gungat på hans knä och följt honom hand i hand utmed stranden för att plocka sällsamma snäckor.

Och den gamle lutade sig mot henne, och grät. För första gången på alla dessa år. Barnen kom också, flockades runt kring honom. Visste inte att de hade sin rot i honom, förrän deras mor talade om det. De hjälptes åt att få den gamle på fötter, och sen följdes alla åt upp till hyddan på bergets topp.

Och Beppo fortsatte att hugga sin trappa, år efter år. 535 trappsteg blev det, innan han var färdig. Då var den gamle Luigi död. Och Beppos och Annas äldste son var vuxen och hade

barn, som lekte på de uthuggna stegen, där han själv och hans syskon hållit till som små.

Så har århundraden förgått, och trappstenarna har slitits av många släktleds steg. Denna trappa, som av

somliga kallas Den Feniciska, efter ett orientaliskt folk som kom seglande från Svarta Havet omkring år 150 före Kristus och landsteg på öns kust.

Men de som vet bättre ger den aldrig annat namn än Kärlekens trappa. Kärleken som tror allt, hoppas allt och till sist övervinner hat, hämnd och ondska.

Georg Stenmark

Dakar

I det tidiga morgonljuset kunde jag genom hyttventilen se en gigantisk, silverglänsande oljetanker. Efterhand avtecknade sig konturerna av en vit stad. Vi hade kommit in på natten, och anblicken blev därför en överraskning. Sju dagar tidigare hade vi lämnat Rio de Janeiro och gått rätt över sydatlanten.

På kvällen när vi äntligen förhalats till rätt kajplats och klarat övriga formaliteter, kunde jag och ett par kamrater göra ett första strövtåg genom centrum. Det känns särskilt skönt att komma iland efter enformiga dagar till sjöss.

Våra svarta bröder trängdes kring oss. Det var vinter i Afrika, men fastän vi hade tunna kläder på oss kände vi inte av någon kyla. Överallt mötte vi vänliga hälsningar och leenden. Många skulle säkert ha pratat med oss om vi förstått deras språk. Vi kunde i alla fall le tillbaka. På kajen bredvid vårt fartyg hade ivriga handelsmän strött ut sina varor. Ingenting skiljer i detta avseende Afrika från Sydamerika. Bara varorna som är olika. Här i Dakar är det mest ormskinn av olika slag samt föremål av ebenholtz och elfenben. Dakar är dessutom känt för sina jordnötter som exporteras i stora mängder. Bunkringsoljan är billig och det vet redarna om. Nästan varje steamer som kommer åt det här hållet går in och bunkrar. Kanske är det den olidliga hettan mitt på dagen som bär skulden till de sena vanorna i Dakar. Butikerna är stängda flera timmar på dagen, men sedan har man öppet till långt in på natten. Här och var skjuter nya byggnader upp. Långa köer av män ringlar varje morgon till byggnadsplatserna, men bara ett fåtal får arbete. Och ändå — trots arbetslöshet, fattigdom, förtryck, när solen skiner från en molnfri himmel och meloner kostar nästan ingenting kan det inte hjälpas att Dakar är en helt charmerande stad. Man glömmer det skälvande ropet: Afrika tillhör afrikanerna! Denna önskan har redan blivit banal, det är ju självklart. Grupper av studenter drar genom gatorna med en bok eller en brödbit i handen; en del har båda delarna och dom äter och läser på samma gång.

I ett gathörn slår en stark doft av kaffe mot oss, och snart sitter vi med en kopp starkt svart kaffe och ett bröd och begrundar en magnifik gatskyll i hörnet: Avenue de la Republik. Det här är som att komma till en annan värld. Fransmännen har lämnat efter sig en allé av raka välskötta träd. Hela avenuen var kantad av eleganta barer, hotell, biografier. En gång de vitas värld nu tillgänglig även för de infödda.

— Vi konsumenter och löntagare,
borde egentligen ha
ett eget försäkringsföretag...

— Det har vi redan.

Försäkringar är viktiga saker. Tala med

FOLKSAM

DÅLIG BLOD- CIRKULATION

De cardio-artär-vasculära sjukdomarna är den vanligaste dödsorsaken i Sverige.

Läs boken

VILL NI LEVA LÄNGRE?

av dr Jacquemart — berömd av medicinska auktoriteter i Sverige och flera länder. Finns i Er hälsokostaffär. Eller rekvirera boken direkt från oss för 9:75 +moms.

AB CARLS-BERGH
BIOKEMISK OCH
FARMACEUTISK FABRIK

400 51 Göteborg

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsstanser i rikhaltig sortering.

Sadeljord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer i olika utföranden.

Träspån i olika färger.

Spånlampor, naturella och färgade.

Begär prislista och prover.

SUNE ENGLUND AB, 701 04 Örebro

Postbox 266
Tel. 019/13 60 65

DET FINNS ALLA SKÄL

att gå till oss i Sparbanken.

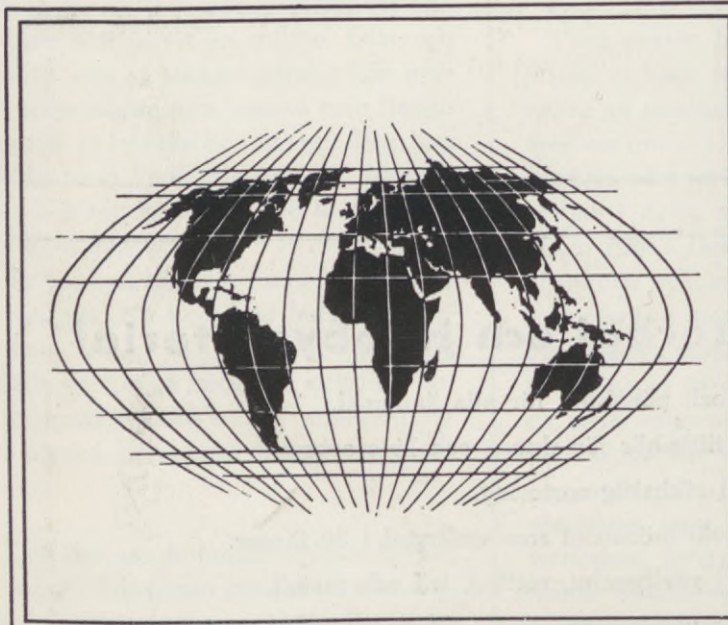
Olika slag av spar- och låneformer.

Aktie- och obligationsaffärer. Förmögenhetsförvaltning, juridiska uppdrag, utländska remissor, resevalutor etc.

Allt till Er tjänst!

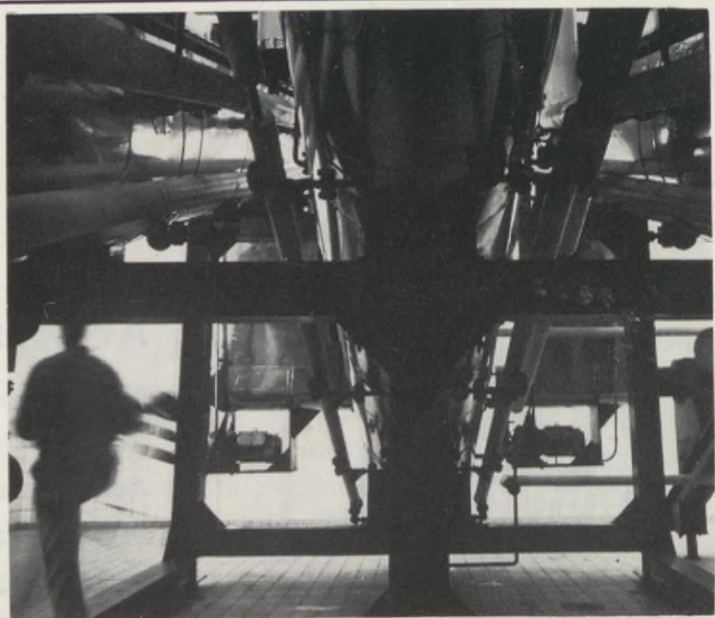

STOCKHOLMS SPARBANK

Förbättrad vård.

Astra är Nordens största läkemedelsföretag med förgreningar till över 100 länder i alla världsdelar. Väl kvalificerade svenska och utländska forskare arbetar vid huvudföretaget i Södertälje samt vid dotterföretag i Sverige och utlandet. Astra lanserade 1948 lokalbedövningsmedlet Xylocain — fortfarande världens mest använda. Allt sedan dess har betydande bidrag inom lokalanestetika-forskningen lämnats av Astras egna forskare eller av medicinskt teoretiska och kliniska forskare i samarbete med Astra. Viktiga insatser har gjorts inom bland annat hjärtmedicin- och penicillin-områdena. Nyligen har betydelsefulla forskningsresultat uppnåtts inom astmaområdet, vilka lett fram till ett nytt originalläkemedel. I laboratorierna bedrivs en omfattande experimentell forskning inom en rad olika terapiområden.

Förnyad värld.

På flera områden är Astra inriktat på morgondagen och dess krav. Utöver utvecklingsarbetet inom läkemedelsområdet genomför Astra ett omfattande proteinprojekt. Vid Hallandskusten är nu en fabrik igång för tillverkning av högvärdigt protein ur fiskråvara. Detta kan bli ett mycket verkningsfullt medel i kampen mot äggvitebrist och världshunger.

ASTRA

Pris 4:—